

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Bygningmæssige forhold mv.	4
2.1. Bygning og gangarealer	4
2.2. Cellerne	6
2.2.1. Celle 2	8
2.3. Øvrige rum mv.	11
2.3.1. Besøgsrummet	11
2.3.2. Gårdtursarealer	13
2.3.3. Kondirum.....	14
2.3.4. Skolestue	16
2.3.5. Toilet og bad	16
2.3.6. Køkken	18
2.3.7. Biblioteket	18
2.3.8. Vaskefaciliteter	19
2.3.9. Værksted	20
2.3.10. Lægeværelse	21
2.3.11. Personalefaciliteter.....	21
3. Arbejde, fritid og undervisning	23
3.1. Arbejde	23
3.1.1. Dagligdagen for indsatte der ikke kan tilbydes beskæftigelse	26
3.2. Fritid	27
3.3. Fællesskab	29
3.4. Sammenfatning vedrørende arbejde, fritid og fællesskab.	31
3.5. Undervisning	33
4. Lægebetjening mv. og renssevæske	35
5. Belægning mv.	36
6. Andre forhold	37
6.1. Forplejning	37

6.2. Købmand og mad udefra.....	40
6.3. Fjernsyn mv.....	40
6.4. Køleskabe.....	41
6.5. Besøg og telefonsamtaler	41
6.6. Talsmandsordning	44
6.7. Avishold	45
6.8. Samarbejde med sociale myndigheder.....	47
6.9. Vold mv.....	47
6.10. Præsten.....	47
6.11. Selvmord og selvmordsforsøg	48
6.12. Information af de indsatte.....	48
7. Samtaler med indsatte	49
8. Gennemgang af rapporter.....	50
8.1. Disciplinærsager.....	50
8.1.1. Lidt om sagerne og retsgrundlaget.....	51
8.1.2. Sagsbehandlingstiden	53
8.1.3. Sagsbehandlingsregler	54
8.1.4. Partshøring mv.....	56
8.1.5. Forhørsvidner.....	56
8.1.6. Vejledning om rettigheder.....	57
8.1.7. Notatpligt	59
8.1.7.1. Protokollen.....	59
8.1.7.2. Indholdet af notatet.....	63
8.1.7.3. Begrundelse.....	68
8.1.7.4. Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse.....	73
8.1.7.5. Oplysning til den indsatte om politianmeldelse.....	77
8.1.7.6. Konfiskation	77
8.1.7.7. Kompetence	78
8.2. Udgangssager.....	80
8.2.1. Lidt om sagerne og retsgrundlaget.....	80
8.2.2. Udgangsbeviset.....	82
8.2.3. Sagsbehandlingsregler og begrundelse	83
8.2.4. Høring af anklagemyndigheden.....	86
8.2.5. Udgangsdokumentation.....	87
8.2.6. Kompetence	87
9. Opfølgning	88
10. Underretning	88

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 er det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf. Samtidig blev retsplejelovens § 779 ophævet, jf. ombudsmandslovens § 31, stk. 2. Det tilsyn som medlemmer af Københavns Borgerrepræsentation og amtsrådene havde ført med varetægtsarrestanters behandling og forholdene i varetægtsfængsler (arresthuse) i henhold til retsplejelovens § 779, ophørte således med virkning fra den 1. januar 1997. Det er herved forudsat at denne tilsynsopgave i fremtiden varetages af ombudsmanden.

Som led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 7. marts 2002 inspektion af Arresthuset i Sønderborg. Til stede under inspektionen var Politimesteren i Sønderborg og den fungerende arrestforvarer. I forbindelse med inspektionen modtog jeg rapportmateriale til gennemgang, jf. pkt. 8 nedenfor.

Ombudsmanden har en gang tidligere – i 1975 – foretaget inspektion af Arresthuset i Sønderborg. Rapport om denne inspektion er optaget i Folketingets Ombudsmands beretning for 1975, s. 476-479.

Inspektionen den 7. marts 2002 bestod i samtaler med arresthusets ledelse, jf. ovenfor, og en rundgang i arresthuset og samtaler med enkelte indsatte (i et tilfælde talsmanden og en anden indsat sammen). I tilslutning hertil udarbejdede jeg

- et referat af samtalerne med ledelsen
- et notat om iagttagelser under rundgangen i arresthuset (de fysiske rammer mv.)

Med brev af 21. marts 2002 sendte jeg det nævnte materiale til arresthuset og politimesteren idet jeg bad om at modtage eventuelle bemærkninger eller tilføjelser inden en måned.

Forinden sendte jeg et brev af 12. marts 2002 til direktoratet vedrørende celle 2 i arresthuset, jf. pkt. 2.2.1. nedenfor.

Jeg modtog herefter et brev af 4. april 2002 fra direktoratet vedrørende celle 2.

Jeg modtog desuden et brev af 12. april 2002 med politimesterens og arresthusets bemærkninger som er indarbejdet i rapporten.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Arresthuset i Sønderborg, Politimesteren i Sønderborg og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har den 19. december 2002 telefonisk modtaget enkelte bemærkninger fra direktoratet som er indarbejdet i denne endelige rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra arresthuset og politimesteren.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

2.1. Bygning og gangarealer

Arresthuset er opført i 1915 og er beliggende tæt ved centrum i Sønderborg by. Arresthusets cellefløj er en vinklet murstensbygning bestående af fire etager, inklusiv kælderetagen. Der er endvidere en uudnyttet loftsetage. I tilknytning til selve arresthuset ligger den tidligere arrestforvarerbolig der nu blandt andet anvendes til kontor til arrestforvareren og soverum for personalet. (Bygningen omtales efterfølgende som personalebygningen). Inddragelse af arrestforvarerboligen til kontorfaciliteter mv. skete i slutningen af 1980'erne og i starten af 1990'erne.

Arresthuset er elektronisk sikret.

Arresthuset har plads til 26 indsatte fordelt på 26 celler på 3 etager. Arresthuset har en stor fløj med 21 celler og en mindre fløj med 5 celler.

I stueetagen i arresthuset er der 6 enkeltceller (celle 1-6), et toilet- og baderum, vaskerum, besøgslokale, toilet til besøgende, depot (inkl. server), kontor, lægeværelse, køkken og skolestue. I personalebygningen er der i stuen bl.a. arrestforvarerens kontor. Der er fra personalebygningen indgang til arresthuset via skolestuen.

På gangen i stueetagen – der er nogenlunde rummelig – er der placeret en fryser til køleelementer. Ved siden af fryseren findes arresthusets bibliotek.

På gangen i stueetagen er der desuden et skab til de besøgendes ting mv. og en klokke der anvendes til at markere de indsattes spisetider.

På 1. sal er der 14 enkeltceller (celle 7-15 og 22-26), to toilet- og baderum og kontor (vagtstue og tekøkken) for personalet. Indretning af vagtstuen og tekøkkenet til personalet skete i forbindelse med en ombygning i 2000.

Cellerne 22-26 er placeret i den mindre fløj og anvendes blandt andet til indsatte som kræver beskyttelse ("beskyttet afsnit").

Der kan lukkes af mellem badet og celle 9 på 1. sal med en gitterdør således at cellerne herfra kan fungere som et lille ekstra "skærmet" afsnit. I personalebygningen er der på 1. sal soverum til personalet og depot.

På 2. sal i arresthuset er der 6 enkeltceller (celle 16-21) og toilet- og baderum. Arresthuset havde tidligere på 2. sal en tremandscelle som ved ovennævnte ombygning i 2000 blev ombygget til to enkeltceller.

I kælderen er der tre værksteder, en gang med et langt arbejdsbord, kondirum, fyrrum og toilet.

Cellegangene der er forsynet med vinduer, er malet i hvidt og lyseblåt med en mørkeblå stribe på midten der adskiller de to farver.

Dørene ind til cellerne er malet blå. Gulvet på gangene er belagt med gråt linoleum. Belysningen kommer fra armaturer med lysstofrør.

Gangarealerne fremstod alt i alt rene og pæne og giver mig således ikke anledning til bemærkninger.

2.2. Cellerne

Der er ikke observations- eller sikringscelle i arresthuset.

I stueetagen blev cellerne 1, 2, 3 og 5 efter mit ønske fremvist, på 1. sal celle 10 og på 2. sal celle 20 og 21.

Enkeltcellerne, der er rektangulære, er på ca. 7 m². Væggene i cellerne er malet i en lys farve, og gulvet er belagt med linoleum. Cellerne er standardmæssigt møbleret med en sovebriks, et til to borde, et skab med låge og en stol. Sengen er udstyret med en brandhæmmende madras. Alle celler har en håndvask med et spejl over. Håndvasken er placeret enten ved celledøren eller ved vinduet. Kun en celle (celle 1) har både varmt og koldt vand. Radiatoren er placeret ud til cellegangen. Der er stikkontakter i begge ender af cellerne.

I celle 1 anvendte den indsatte en mindre papkasse med en mælkekasse ovenpå som bord til elkedlen, en brødrister og en radio. Den indsatte havde desuden sat en sort plasticpose op for vinduet. Posen fungerede som et gardin.

Arresthuset oplyste at de indsatte har mulighed for at få sat gardiner op.

Cellerne oplyses af en loftslampe med en uafskærmet pære i alle de celler der blev besigtiget. Derudover er der en bordlampe. I en af de celler som blev besigtiget, er der desuden en lampe over vasken. I celle 20 kunne loftslampen ikke hænge lige ned, men stødte ind i hængeskabet over skrivebordspladen.

På hver celle er der en køletaske, en elkedel og en radio som arresthuset udleverer til den indsatte ved indsættelsen. Der er desuden service (bestik, tallerken og glas) som standardudstyr på cellerne.

Cellerne har en rimelig størrelse og en lidt vekslende vedligeholdelsesstandard.

Arresthuset oplyste at enkelte celler er blevet renoveret når der har været behov for det.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i et brev af 22. februar 2002 oplyst at det i forbindelse med et besøg i arresthuset den 22. november 2001 blev aftalt med arrestinspektøren at man i finansåret 2002 i løbet af foråret/sommeren (efter tiltrædelse af en ny arrestforvarer) skulle ”udarbejde projekter på en vinduesudskiftning og en total cellerenovering i arresthuset med henblik på gennemførelse, når det er økonomisk muligt”.

Arresthuset oplyste under inspektionen at man forventer at cellerne vil blive renoveret og celleinventaret, herunder de gamle jernsenge der er fastmonteret på væggene, udskiftet i løbet af foråret 2002.

Jeg anmoder arresthuset om at underrette mig om de af direktoratet nævnte projekter og samtidig oplyse om der siden inspektionen er sket renovering af celler, og om der – de steder hvor der har været behov herfor – er sket udskiftning af møblementet, herunder de til væggen fastmonterede jernsenge.

For så vidt angår anvendelsen af en mælkekasse som ekstra bord i celle 1, anmoder jeg arresthuset om at oplyse hvorvidt det vil være muligt at tilbyde de indsatte som måtte ønske det, et ekstra bord.

Vedrørende lampen i celle 20 henstiller jeg til arresthuset at sørge for at hænge denne mere hensigtsmæssigt.

Som jeg også tilkendegav under den afsluttende samtale med ledelsen, bør de indsatte gøres opmærksom på at der er mulighed for at få gardiner til cellen. Jeg beder arresthuset om oplysning om de indsatte nu gøres bekendt hermed.

Direktoratet for Kriminalforsorgen foretog den 15. april 1997 en inspektion af Arresthuset i Sønderborg. Af direktoratets rapport af oktober 1997 fremgår vedrørende etablering af varmt vand i cellerne at det var arresthusets opfattelse af installation af varmt vand i cellerne kunne modvirke arresthusets problemer med tilstoppede faldstammer. Det blev aftalt at arresthuset selv skulle drøfte problemet med den tilsynsførende arkitekt i forbindelse med et kommende bygningssyn i 1997 således at arkitekten kunne vurdere eventuelle løsningsforslag.

Idet jeg på denne baggrund går ud fra at arresthuset har fået vurderet eventuelle løsningsforslag vedrørende arresthusets tilstoppede faldstammer, herunder mulighederne for installation af varmt vand i cellerne, beder jeg arresthuset om at orientere mig om disse.

I den forbindelse skal jeg bemærke at jeg ikke mener det er optimalt at der på cellerne (undtagen celle 1) kun er koldt vand, men jeg har i øvrigt ikke - ud over anmodningen om orientering vedrørende ovenstående - grundlag for at foretage mig videre.

2.2.1. Celle 2

Cellen er som de øvrige celler på ca. 7 m². Cellen er forsynet med to døre med observationsglas i den inderste dør og har et mindre vindue der sidder lige under loftet. En del af vinduet kan åbnes, og bagved er der et gitter. Der er ingen gardiner. Væggene er malet i to farver. Gulvet i cellen er belagt med gråt linoleum. Bag sengen er der en større skade i gulvet – formentlig en brandskade.

Der er en hvid radiator og en stålvaske med koldt vand. Der er hvide fliser over håndvasken og et spejl der er indbygget i væggen. Møblementet består af et bord, en stol og en jernseng med en bund uden huller. Alle tre møbler er fastnaglet. Derudover er der en skraldespand, en lampe i selve loftet og en løstsiddende bordlampe ved radiatoren. Cellen har ingen udsmykning.

I forbindelse med besigtigelsen af cellen oplyste arresthuset at cellen, der indgår i den almindelige belægning og dermed anvendes som almindelig celle, er den celle der bliver belagt sidst, og den bliver om muligt kun anvendt til kortere ophold.

Cellen var ikke i brug på tidspunktet for inspektionen.

I en rapport fra oktober 1997 om Direktoratet for Kriminalforsorgens inspektion af arresthuset den 15. april 1997 er rejseinspektionen fremkommet med bemærkninger til celle 2. Følgende fremgår blandt andet af rapporten:

”Arrestforvareren har oplyst, at cellen – hvis den er ledig – har været anvendt til støjende og urolige indsatte, bl.a. fordi cellen er støjdæmpende.

...

Rejseinspektionen har anmodet direktoratets 4. kontor om at undersøge hjemlen for anvendelse af denne celle.”

På forespørgsel i arresthuset fik jeg oplyst at man ikke var bekendt med en udtalelse om hjemlen for anvendelsen af cellen fra direktoratets (dåværende) 4. kontor.

I et brev af 12. marts 2002 til Direktoratet for Kriminalforsorgen bad jeg direktoratet oplyse hvad mine iagttagelser af celle 2 gav anledning til, og hvad rejseinspektionens anmodning i 1997 til direktoratets 4. kontor gav anledning til. Brevet indeholdt en beskrivelse af celle 2 og ovenstående oplysninger fra direktoratets rapport og fra arresthuset. I brevet gjorde jeg desuden direktoratet opmærksom på at celle 2 efter min opfattelse (nærmest) har karakter af en observationscelle.

Direktoratet har i brev af 4. april 2002 blandt andet oplyst følgende:

”Direktoratet har forstået arresthusets oplysninger således, at cellen, om end den indgår i det almindelige belæg og bliver anvendt som almindelig celle, som hovedregel anvendes til kortvarige ophold. På denne baggrund har direktoratet ingen bemærkninger til cellens indretning, herunder det fastboltede inventar.

Det er imidlertid direktoratets opfattelse, at skaden i gulvet bør udbedres, og at glasruden i den inderste dør bør være tildækket. Det er endvidere direktoratets opfattelse, at cellen bør forsynes med et skab, hvis den anvendes til længerevarende ophold.

Direktoratet vil meddele arresthuset dette.

Ombudsmanden har endvidere udbedt sig underretning om udfaldet af en anmodning fra Rejseinspektionen til direktoratets 4. kontor i 1997, hvori Rejseinspektionen anmodede 4. kontor om at undersøge hjemlen for anvendelsen af den pågældende celle.

Direktoratet kan oplyse, at Rejseinspektionens brev af 6. juni 1997 ikke ses indgået i 4. kontor og at Rejseinspektionens sag ikke har været erindret på svar fra 4. kontor. Brevet blev således beklageligvis ikke undergivet behandling.”

Vedrørende det anførte om at cellen (efter direktoratets opfattelse) bør forsynes med et skab hvis den anvendes til længerevarende ophold, skal jeg henlede opmærksomheden på § 1 i cirkulære af 3. maj 1977 om udstyr af indsattes opholdsrum mv. Efter denne bestemmelse skal den indsattes opholdsrum mindst være forsynet med blandt andet et skab. Jeg er af den umiddelbare opfattelse at § 1 i cirkulæret gælder uanset om opholdet i cellen er kortvarigt eller langvarigt. Jeg anmoder direktoratet om en udtalelse herom.

Jeg anmoder desuden arresthuset om at orientere mig om hvad arresthuset har foretaget sig i anledning af direktoratets meddelelse til arresthuset om at gulvet bør udbedres, og at glasruden i den inderste dør bør være tildækket.

Jeg har endvidere noteret mig at Rejseinspektionens brev af 6. juni 1997 ikke har været undergivet behandling. Da cellen efter det oplyste (nu) udelukkende anvendes som almindelig celle, foretager jeg ikke mere vedrørende dette forhold.

2.3. Øvrige rum mv.

2.3.1. Besøgsrummet

Arresthusets besøgslokale er på størrelse med en enkeltcelle. Væggene er malet mørkeblå, og panelerne der er malet sorte, er afskallede og sidder løst visse steder. Der er ét vindue svarende til to vinduer i en enkeltcelle med tremmer udenfor. Den øverste halvdel af vinduet kan åbnes, og i den nederste halvdel af vinduet er der matteret glas der hindrer indkig.

Møblementet består af tre røde lænestole, en grøn sofa – med hul i betrækket – og et sort skifferbord. Møblerne der er slidte, står meget tæt, og der er derfor ikke megen ledig gulvplads. Bag den ene lænestol er der et aflåseligt indbygget skab. Derudover er der en håndvask med koldt vand. Ved håndvasken ligger der håndsæbe, og der er hængt et håndklæde op ved siden af vasken.

Belysningen består i en loftlampe med uafskærmet pære (40 watt). Af øvrigt inventar er der en kaffemaskine. Der er ingen gardiner og ingen udsmykning på væggene.

Der er ikke noget toilet i direkte tilknytning til besøgslokalet, men lidt længere henne ad gangen.

Besøgslokalet der ikke er særlig stort, fremstår meget mørkt, dystert og trangt på grund af de mørke vægge og paneler, den dårlige belysning, de slidte store møbler samt den manglende udsmykning/potteplanter.

Arresthuset oplyste (under rundgangen) at der ikke er aktuelle planer om en ombygning af besøgslokalet.

Talsmanden klagede over lokalet der efter talsmandens opfattelse blandt andet er for lille og har en dårlig madras.

Jeg tilkendegav over for talsmanden og under den afsluttende samtale med ledelsen at jeg ikke fandt forholdene tilfredsstillende.

Besøgslokalerne i kriminalforsorgens institutioner skal efter § 3, stk. 1, i den nugældende besøgsbekendtgørelse for afsonere (Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 376 af 17. maj 2001) ”så vidt muligt være indrettet på en sådan måde, at der skabes en naturlig og venlig besøgsatmosfære” (bestemmelsens indhold er ikke ændret i forbindelse med straffuldbydelseslovens ikrafttræden den 1. juli 2001). Dette følger også af § 14 i direktoratets cirkulære af 19. december 1980 om vare-tægtsarrestanters adgang til besøg.

Jeg finder besøgslokalets stand utilfredsstillende. Lokalet lever efter min opfattelse ikke op til kravene i besøgsbekendtgørelsen om en naturlig og venlig besøgsatmosfære.

Jeg henstiller til arresthuset snarest at istandsætte, herunder udskifte inventaret og ændre besøgslokalet således at det får mere præg af hjemlig hygge.

Jeg beder om underretning om hvad der sker i anledning af min henstilling.

Som beskrevet under pkt. 2.1., er der i arresthusets stueetage – mellem lægeværelset og toilettet til de besøgende – indrettet et kontor til personalet. Jeg anmoder arresthuset om at overveje om dette

lokale kunne anvendes til besøgslokale og besøgslokalet som kontor. Jeg anmoder om underretning om arresthusets overvejelser.

Af hygiejniske (og sundhedsmæssige) grunde anbefaler jeg desuden at arresthuset fjerner håndsæben og håndklæderne og erstatter disse med henholdsvis flydende sæbe og papirhåndklæder eller en håndklæderulle. Jeg er opmærksom på at nogle af de indsatte foretrækker almindelig håndsæbe og håndklæder, men af nævnte grunde mener jeg at arresthuset må henvise disse indsatte til at (medtage og) anvende deres egen sæbe og deres eget håndklæde. Jeg beder arresthuset om at orientere mig om hvad min anbefaling giver anledning til.

Der var ikke kondomer i selve besøgslokalet, men de indsatte kan bede personalet herom. Arresthuset oplyste under besigtigelsen af rummet at der er kondomer i det aflåste indbyggede skab.

Efter min opfattelse bør kondomer være umiddelbart tilgængelige i besøgslokalet således at de indsatte ikke er nødt til at kontakte personalet for at få kondomer. Jeg henstiller derfor til arresthuset at sørge for at kondomer er umiddelbart tilgængelige. Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Uden for besøgslokalet er der – som nævnt under pkt. 2.1. – et skab som de besøgende kan opbevare deres effekter i under besøget.

2.3.2. Gårdtursarealer

Der er i alt fire gårde hvoraf de indsatte kan benytte de tre. Adgang til gårdtursarealet sker fra stueetagen gennem to aflåste døre. I den første gård (den inderste gård) man kommer ud i, er der i midten anlagt et bed med små buske og træer der fylder det meste af gården. Denne gård benyttes ikke af de indsatte. Arresthuset oplyste at det skyldes at denne gård

ikke er sikret. De indsatte har dog ifølge arresthusets oplysninger enkelte gange fået tilladelse til at sidde i denne gård om sommeren.

Fra den første gård er der via en lille ”mellemgang” indgang til de tre gårde (en stor og to mindre) som de indsatte benytter. Gårdene som er strålegårde, er på henholdsvis 30 og 15 m². Alle tre gårde er belagt med fliser og overdækket med bredmasket trådnet. Der er ingen dekorerings på murene, og der er ingen møbler.

Som jeg også tilkendegav under den afsluttende samtale med ledelsen, står stjernegårdene som ikke er indbydende, i misforhold til det udenfor liggende areal (den inderste gård) med beplantning. Gårdtursarealet trænger efter min opfattelse til at blive frisket op. Jeg henstiller til arresthuset at friske gårdtursarealerne op og beder desuden arresthuset overveje etablering af en åbning mellem gårdene. Jeg beder oplyst hvad der sker i anledning af min henstilling.

For så vidt angår den første gård (den inderste gård) beder jeg endvidere arresthuset overveje sikring af denne gård således at de indsatte kan benytte gården. Jeg beder om underretning om arresthusets overvejelser.

Af direktoratets rapport af oktober 1997 fremgår det (bilag 10) at gårdtursarealet forventedes at blive malet/dekoreret ved hjælp af en lokal kunstnergruppe.

Jeg beder arresthuset om at oplyse hvad der videre skete vedrørende dette.

2.3.3. Kondirum

Kondirummet ligger (som nævnt under pkt. 2.1.) i kælderen. Lokalet er på ca. 21 m². I rummet er der ét vindue med 21 små ruder. En tredjedel af vinduet kan åbnes. Flere af ruderne var på tidspunktet for inspektionen i stykker, og et større hul var lukket med et sammenkrøllet håndklæde.

Væggene er malet lyseblå og hvide. Gulvet er beklædt med et gulvtæppe der er meget slidt, og to steder stikker der (rester af) tidligere brugte beslag op af gulvet.

Der er to kondicykler og fire (vægttrænings)maskiner i rummet. Derudover er der en ribbe.

Under den afsluttende samtale gav jeg udtryk for at rummet efter min opfattelse er noget trist.

Jeg beder arresthuset om at oplyse om eventuelle planer for istandsættelse af dette rum, herunder udskiftning af ruderne og gulvtæppet samt fjernelse af resterne af beslagene i gulvet.

Der hang ingen vejledning om anvendelse af maskinerne i motionsrummet.

Der bør i kondirummet være en skriftlig vejledning i brug af redskaber, også uanset at der er personale der kan instruere i brugen af redskaberne. Jeg henstiller at arresthuset sætter en vejledning op på et for brugerne synligt sted. Jeg beder om underretning når dette er sket.

Under en samtale med arresthusets talsmand og en anden indsat fremsatte talsmanden et ønske om bedre træningsfaciliteter, herunder anskaffelse af en bæk til brug for rygøvelser. Jeg viderebragte ønsket over for ledelsen som tilkendegav at arresthuset på tidspunktet for inspektionen overvejede dette.

Arrestforvareren har i sit brev af 10. april 2002 supplerende oplyst at den på området ansvarlige medarbejder vil indhente tilbud på en bæk til rygøvelser.

Jeg beder om underretning om hvad der videre er sket vedrørende eventuel anskaffelse af en bæk til rygøvelser.

Med hensyn til fritidstilbuddene henviser jeg til det jeg har anført nedenfor under pkt. 3.2. og pkt. 3.4.

2.3.4. Skolestue

Skolestuen ligger i stueetagen mellem personalebygningen og indgangen til stueetagen i selve arresthuset. Væggene er malet lyseblå. Lokalet har ét vindue med fire fag med tremmer udenfor. Belysningen består af en lampe med lysstofrør der hænger ned fra loftet. Lokalet er møbleret med to borde i forskellig bredde – bordene er skubbet sammen – og fire stole på hver side af bordet. For enden af rummet er der placeret en tavle på gulvet. Over tavlen hænger der et billede på væggen.

Undervisningslokalet anvendes også til kontrolleret besøg og til besøg af forsvarer.

Bortset fra at gøre opmærksom på at jeg – såfremt tavlen anvendes i undervisningen – finder det mest hensigtsmæssigt at tavlen bliver hængt op – har jeg ingen bemærkninger til skolestuen.

2.3.5. Toilet og bad

Der er et badeværelse med toilet til de indsatte på hver af cellefløjens etager og et badeværelse i det ”beskyttede afsnit”.

Badeværelserne har samme form og størrelse som enkeltcellerne. Væggene er beklædt med hvide fliser op til vinduerne. Over fliserne er væggene malet hvide eller gule. Lofterne er malet hvide, og gulvet er belagt med terrazzo.

Badeværelserne (undtaget badeværelset på det ”beskyttede afsnit”) er delt op således at der er tre rum – et større rum ud til cellegangen med en vask og et (koste)skab, et rum med toilet og håndvask og et rum med bad (bruser) og håndvask.

Der er spejle på alle badeværelser. Spejlet i badeværelset på 2. sal er knækket.

Badeværelset i det ”beskyttede afsnit” er delt i to – med bad og toilet i den ene del og vaskemaskine og tørretumbler i den anden del.

Badeværelserne fremstår ikke særligt pæne – i særdeleshed ikke badeværelset i stueetagen. Jeg tilkendegav dette over for ledelsen under den afsluttende samtale.

Jeg beder arresthuset om at oplyse om eventuelle planer for istandsættelse af badeværelserne.

I alle badeværelser er der et håndklæde, og der ligger en håndsæbe ved vasken – dog ikke i badeværelset i stuen.

Som også nævnt under pkt. 2.3.1. anbefaler jeg af hygiejniske (og sundhedsmæssige) grunde at arresthuset fjerner håndsæben og håndklæderne og erstatter disse med henholdsvis flydende sæbe og papirhåndklæder eller en håndklæderulle. Jeg beder arresthuset om at orientere mig om hvad min anbefaling giver anledning til.

Med undtagelse af badeværelserne på 1. og 2. sal var der rensesveske i rummene. På alle badeværelser var der ophængt en vejledning til brug af rensesvesken.

Arresthuset oplyste at renevæske forsvinder, men at man ikke ved hvad de indsatte anvender den til. Dette ville arrestforvareren spørge de indsatte om på fællesmødet den 14. marts 2002.

Det er uheldigt at der ikke var renevæske på alle badeværelserne på tidspunktet for inspektionen. Under henvisning til arresthusets oplysning om at renevæsken forsvinder fra badeværelserne, går jeg ud fra at arresthuset løbende tjekker at det forefindes på badeværelserne. Jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende dette forhold.

2.3.6. Køkken

Arresthuset har i stueetagen et køkken som benyttes til opbevaring og tilberedning af dybfrostmaden der leveres fra Statsfængslet ved Sdr. Omme.

Væggene er beklædt med hvide fliser op til ca. 1½ meters højde. Derover er væggene malet i en stærk gul farve.

Det blev oplyst at levnedsmiddelkontrollen besøger arresthuset en gang imellem.

Køkkenet fremstod pænt, ryddeligt og rent.

Der er ingen køkkenfaciliteter til rådighed for de indsatte. Jeg henviser til pkt. 3.2. og pkt. 3.4. om de indsattes fritid.

2.3.7. Biblioteket

Der er ikke indrettet noget egentligt bibliotekslokale, men derimod opstillet reoler på gangen i stueetagen til bøger og tegneseriehæfter (ca. 250 titler). Det blev oplyst at arresthuset har en aftale med biblioteket i Sønderborg. Arresthuset har ingen bogkataloger.

Jeg beder om at modtage aftalen med biblioteket i Sønderborg. I den forbindelse beder jeg tillige om oplysning om udenlandske indsatte adgang til bøger på fremmedsprog, jf. straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 3.

Jeg beder desuden arresthuset om at overveje at indhente et bogkatalog og underrette mig om resultatet af disse overvejelser. Jeg bemærker i den forbindelse at romankataloger er udmærkede som inspirationskilde især for personer som ikke har den store læseerfaring. Jeg er dog opmærksom på at romankataloger – ligesom andre kataloger og opslagsværker – hurtigt bliver forældede og derfor må fornyes i takt med at der kommer nye udgaver.

Hvad aviser på fremmedsprog angår, henviser jeg til pkt. 6.7. nedenfor.

2.3.8. Vaskefaciliteter

I et rum i stueetagen har arresthuset et vaskerum med vaskemaskine og tørretumbler. Væggene i vaskerummet er flisebelagte og gulvet er belagt med linoleum. Langs den ene væg er der en stålplade med to vaske. Alle kan benytte vaskerummet.

Derudover er der også vaskemaskine og tørretumbler i ”forrummet” til toilettet på det ”beskyttede afsnit”.

Det er gratis at benytte vaskemaskinerne, og arresthuset stiller vaskepulver til rådighed.

Arresthuset oplyste at indsatte som ønsker vaskevejledning, får dette af personalet.

Jeg har noteret mig at Arresthuset i Sønderborg stiller vaskepulver gratis til rådighed. Arresthuset følger således kravet i Direktoratet for Kriminalforsorgens skrivelse af 8. november 2001 til arrestinspektørerne og arresthusene hvori direktoratet har meddelt at der fremover ikke må kræves betaling for brug af arresthusenes vaskemaskiner. Direktoratet har henvist til at de indsatte skal stilles

økonomisk ens hvad enten de benytter arresthusets vaskemaskine eller sender deres tøj til vask på kriminalforsorgens centralvaskerier.

(Regler om vask af indsatte private tøj findes i øvrigt nu i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 26. marts 2002 om udlevering af beklædning m.v. til indsatte samt vask og reparation af indsatte private tøj).

2.3.9. Værksted

Værkstederne er som nævnt placeret i arresthusets kælder. Der er plads til seks indsatte ad gangen fordelt på de tre værksteder. Væggene er malet enten hvide eller gule. Gulvet er et betongulv.

I det første værksted, som man kommer direkte ned i ad en trappe fra en mindre gård, er der opstillet et bord midt i lokalet. Langs den ene væg er der opstillet en reol med blandt andet dele til montagearbejde og papkasser. På en anden væg er der hængt værktøj op, og der er i øvrigt opstillet diverse mindre maskiner i rummet.

Fra det første værksted kommer man ud i en lang gang. Langs væggen i den ene del af gangen er der monteret et smalt bord under rørene i væggen. For enden af bordet stikker der to jernstænger ud i gangen. Arbejdspladsen i gangen benyttes i et vist omfang.

Jeg beder arresthuset om at overveje muligheden for at afskærme de to jernstænger for enden af bordet når arbejdspladsen i gangen ikke benyttes.

Fra den anden ende af gangen er der adgang til to mindre værksteder og et toilet. I gangen var der på tidspunktet for inspektionen en del vand på

gulvet. Arrestforvareren oplyste at der trænger vand ind gennem kælder-væggen, og at arresthuset er opmærksom på problemet.

Jeg beder arresthuset om at oplyse hvad arresthuset har foretaget vedrørende dette problem.

Bortset fra ovenstående samt en bemærkning om at værkstederne efter min opfattelse fremstod noget rodede og bærer præg af placeringen i en kælder, giver værkstederne mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

Om beskæftigelsen af de indsatte i værkstedet henviser jeg til pkt. 3.1. og pkt. 3.4.

2.3.10. Lægeværelse

I stueetagen er der et lægelokale på størrelse med en enkeltcelle. Væggene er flisebelagte. Lokalet er indrettet med et skrivebord, en stol, en briks, et aflåst skab til medicin, en håndvask med varmt og koldt vand, en vægt, et spejl over håndvasken mv.

Der var rent og pænt i lokalet.

2.3.11. Personalefaciliteter

I stuen – mellem lægeværelset og toilettet til de besøgende – er der indrettet et kontor til personalet. Kontoret anvendes også af købmanden. De indsatte skal møde i kontoret om morgenen (kl. 8.30) og får her udleveret de ting de skal arbejde med i løbet af dagen og/eller afleverer resultatet af gårsdagens arbejde. Kontoret der er møbleret med almindeligt kontorinventar, er ca. dobbelt så stort som en enkeltcelle.

Fra kontoret er der udsigt til en mindre gård der blandt andet bruges til varemodtagelse og aflevering.

Arresthuset oplyste at der bag kontoret ligger et rum til computerserveren. Rummet anvendes ligeledes som depot til de indsattes effekter.

Fra det ekstra lille ”skærmede” afsnit på 1. sal (celle 7-9) er der adgang til personalets vagtstue og tekøkken. Ved døren er der indrettet en mindre afskærmet plads hvorfra de indsatte kan telefonere. Rummet er møbleret med to skriveborde med tilhørende stole og en ”krog” med behagelige siddepladser. Der er også flere mindre reoler. Som et selvstændigt rum i selve vagtstuen – adskilt fra denne med glasvægge – er der indrettet et tekøkken. På den ene væg i vagtstuen er der en hylde med tre monitorer.

Vedrørende aflytning af de indsattes telefonsamtaler oplyste arresthuset at dette sker ved at personalet i samme rum slår en højttaler til på en anden telefon.

Rummet der er ca. 30 m², fremstår meget lyst og venligt.

Øvrige personalefaciliteter findes, som nævnt i indledningen, i den tidligere arrestforvarerbolig.

Personalefaciliteterne er pæne og giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Som jeg nævnte under inspektionen er arresthusets bygningsmæssige forhold efter min opfattelse gode. Arresthuset er således rummeligt, og cellerne har en rimelig størrelse samt en nogenlunde vedligeholdelsesstandard.

Jeg henviser i øvrigt til mine bemærkninger under de enkelte punkter ovenfor.

3. Arbejde, fritid og undervisning

3.1. Arbejde

Det fremgår af arresthusets husorden at den indsatte under opholdet vil blive tilbudt arbejde – enten som celloarbejde eller i arresthusets arbejdskælder.

I arresthusets kælder er der indrettet arbejdslokaler hvor størstedelen af arbejdet udføres. Der er ikke meget celloarbejde længere, og udgangspunktet er at de indsatte ikke kan arbejde sammen i cellerne. Arresthuset giver dog tilladelse hertil efter en konkret vurdering – afhængig af den enkelte indsatte og arbejdsopgaven. I gennemsnit kan der i arbejdskælderen beskæftiges seks indsatte ad gangen. Der er ikke fast personale i arbejdskælderen i løbet af dagen.

Seneste arbejdsopgaver i arresthuset har været montagearbejde, testning af fyrfadslightere og påsætning af strekkoder på almuehylder.

De indsatte der ønsker arbejde, får dagdusør.

Det overskud fra arbejdsdriften der ikke bliver brugt til vedligeholdelse af arbejdsdriften, går til direktoratet.

Under inspektionen oplyste arresthuset at der er problemer med at skaffe tilstrækkeligt arbejde til at opfylde de indsattes behov for beskæftigelse.

Arresthuset har tidligere haft faste leverandører, men det har været vanskeligt at skaffe arbejde til arresthusets indsatte i de senere år. Man har blandt andet mistet leverandører på grund af at kvaliteten af det arbejde som udføres af de indsatte, er for dårlig.

Vedrørende regionsværkmesterordningen oplyste arresthuset at man ved ordningens etablering over for Direktoratet for Kriminalforsorgen havde fremsat et øn-

ske om at regionsværkmesteren blev placeret i Arresthuset i Sønderborg. Regionsværkmesteren skal koordinere arbejdet i arresthusene i Åbenrå, Tønder, Haderslev og Sønderborg. Regionsværkmesteren kommer hver tirsdag i arresthuset. Ordningen har ikke fungeret optimalt, og arresthuset ville hellere selv have timerne til rådighed. Oftest skal virksomhederne ”løbes på dørene”. Arresthuset er ikke afskåret fra selv at skaffe arbejde, men personaleressourcerne begrænser mulighederne herfor. Generelt er der for få ressourcer til arbejdsdriften.

Arrestforvareren anførte desuden at han ser spørgsmålet om at skaffe arbejde som et prioriteringsspørgsmål. Arrestforvareren har prioriteret det højt, og de seneste to måneder (før inspektionen) har der løbende været 8-10 indsatte i beskæftigelse, mens der den 1. januar 2002 stort set ikke var arbejde til de indsatte. På dagen for inspektionen var der dog ikke nogen indsatte i beskæftigelse. Der er en forventning om at ca. 35% af de indsatte kan beskæftiges.

Arresthuset oplyste at der er mange indsatte som gerne vil have arbejde, men som ikke kan tilbydes det.

Talsmanden klagede over de manglende muligheder for arbejde og anden aktivitet i arresthuset og oplyste at de manglende muligheder for aktivitet – både i arbejdstiden og i fritiden – skaber frustration blandt de indsatte.

Det fremgår af direktoratets rapport fra oktober 1997 at arresthuset (også på dette tidspunkt) igennem længere tid ikke havde haft tilstrækkeligt med arbejdsopgaver til de indsatte. I den forbindelse opfordrede rejseinspektionen arresthuset til gennem regionsværkmesteren at søge et nærmere samarbejde med de sociale institutioner i området med henblik på fremskaffelse af flere arbejdspladser.

Problemet med at skaffe arbejde til de indsatte deler Arresthuset i Sønderborg med andre arresthuse.

Ud over at henvise til mine bemærkninger herom under pkt. 3.4., beder jeg arresthuset om at orientere mig om et eventuelt udfald af det nærmere samarbejde med de sociale institutioner i området som jeg går ud fra blev søgt sat i værk efter direktoratets inspektion i 1997.

Det fremgår desuden af arresthusets husorden at indsatte der ikke ønsker at arbejde eller selvforskyldt er uden arbejde, ikke vil oppebære dusør for de førstkomende tre arbejdsdage derefter.

Jeg kan oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Kalundborg bad arresthuset og Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om hjemmelsgrundlaget for en regel i arresthuset om at en indsat der nægter at påtage sig anvist arbejde, vil få to karenstage, dvs. ingen løn i de to følgende arbejdsdage.

Direktoratet udtalte blandt andet at direktoratet erklærede sig enig med arresthuset i at der i cirkulære af 28. september 1992 om arbejdstid og arbejdspenge mv. ikke er hjemmel til den i arresthuset anvendte form for karenstage ved arbejdsvægring. Direktoratet havde endvidere noteret sig at arresthuset havde ændret praksis, men fandt det beklageligt at den nævnte bestemmelse indgik i arresthusets interne regler hvilket direktoratet meddelte arresthuset.

Direktoratet oplyste supplerende at en arbejdsgruppe den 19. oktober 2000 har afgivet en indstilling til direktoratet om forslag til ændringer af reglerne om arbejdstid og arbejdspenge samt ydelser til kost og selvforplejning i kriminalforsorgen mv., og at arbejdsgruppens indstilling indgår i beskæftigelsesudvalgets overvejelser.

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet Renbæk har direktoratet blandt andet i en anden sammenhæng oplyst at beskæftigelsesudvalgets endelige rapport forventes at foreligge medio 2002, og at jeg vil få tilsendt et eksemplar af udvalgets indstilling når denne foreligger.

Jeg har i anden sammenhæng modtaget et eksemplar af udvalgets betænkning. Det fremgår heraf at udvalget på baggrund af udvalgets forslag om gennemgribende revision af regelsættet om beskæftigelse af de indsatte ikke har fundet det hensigtsmæssigt at bruge ressourcer på at drøfte detailspørgsmål om beskæftigelse, aflønning mv., men har anbefalet at de – i det omfang det stadig er relevant – indgår i den kommende revision af reglerne.

Det er beklageligt hvis den i husordenen beskrevne karensregel praktiseres i arresthuset. Jeg henstiller i givet fald at arresthuset fremover behandler spørgsmålet om arbejdsvægring i overensstemmelse med reglerne i cirkulære af 28. september 1992.

Jeg henstiller desuden til arresthuset under alle omstændigheder at ændre husordenen således at oplysninger heri svarer til de gældende regler. Jeg beder om underretning når denne ændring er sket.

3.1.1. Dagligdagen for indsatte der ikke kan tilbydes beskæftigelse

Under inspektionen gennemgik arresthuset på min forespørgsel dagligdagen for de indsatte der ikke kan tilbydes arbejde.

Arresthuset oplyste følgende:

De indsatte lukkes ud fra cellerne om morgenen kl. 7.00 hvor de får morgenmad, kan tage et bad og eventuelt gå på gårdtur.

Kl. 8.30 skal de indsatte møde i et lokale i stueetagen (det tidligere arrestforvarerkontor) hvor de blandt andet får udleveret arbejdsopgaver og/eller afleverer produkterne fra gårsdagens arbejde.

Kl. 8.45 lukkes de indsatte ind i cellerne.

Cellerne åbnes igen kl. 11.45, og kl. 12.00 er der frokost. De indsatte henter selv deres mad, og der er mulighed for at de kan spise sammen to og to i cellerne. Fra kl. 12.30-13.00 er der gårdtur hvorefter de indsatte låses inde i cellerne igen.

Cellerne åbnes derefter kl. 17.15. (tidspunktet kan dog variere lidt). Arbejdstiden ophører officielt kl. 16.00.

Fra kl. 17.30-18.00 er der aftensmad hvorefter der på ny bliver låst af.

Fra kl. 18.00 er der imidlertid mulighed for at de indsatte kan have celledællesskab – to og to med aflåst dør, jf. ligeledes pkt. 3.3.

Fra kl. 21.15 til kl. 21.30 er der for sidste gang åbne døre hvor de indsatte kan gøre sig klar til natten. Kl. 21.30 er der medicinudlevering.

Der er besøgstid fra henholdsvis kl. 16.30 og 17.45, jf. pkt. 6.5.

Om dagligdagen for indsatte der ikke kan tilbydes beskæftigelse, henviser jeg til mine bemærkninger under pkt. 3.4. nedenfor.

3.2. Fritid

De indsatte kan i fritiden benytte kondirummet i bestemte perioder. I kondirummet er der kondicykler, diverse maskiner og en ”mavebæk”. Derudover er der mulighed for gårdtur og celledællesskab efter arbejdstids ophør. De indsatte kan endvidere låne spil af personalet som de kan have på deres celle.

Under direktoratets inspektion i 1997 anførte direktoratet at arresthuset burde overveje mulighederne for at de indsatte kan tilbydes fysisk aktivitet i større omfang.

Som også nævnt ovenfor under pkt. 3.1., klagede talsmanden over de manglende muligheder for aktivitet i arresthuset. Som eksempler på ønskelige aktiviteter nævnte talsmanden blandt andet: bordtennis, bedre træningsfaciliteter og en PlayStation.

Talsmanden fremsatte derudover et ønske om at der etableres et køkken i arresthuset til de indsatte således at de indsatte får mulighed for at lave lidt mad om aftenen. Talsmanden foreslog at der eventuelt kunne indrettes et køkken i vaskerummet i stueetagen, og at vaskerummet eventuelt kunne flyttes til kælderens.

Vedrørende PlayStation kan jeg til orientering for arresthuset oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion af andre arresthuse har erfaret at praksis med hensyn til udlevering af PlayStations er forskellig i arresthusene. I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Mors anmodede jeg derfor direktoratet om en udtalelse vedrørende dette forhold. Direktoratet indhentede i den anledning oplysning fra de enkelte arresthuse om deres praksis. Direktoratet meddelte mig herefter blandt andet at der bør følges en ensartet praksis i arresthusene med hensyn til udlevering af egne PlayStations. Direktoratet ville derfor i forbindelse med udmøntningen af en indstilling fra en projektgruppe som direktoratet i sin tid har nedsat, overveje hvilken praksis arresthusene fremover skal følge på dette punkt og underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

Direktoratet har senest den 18. september 2002 orienteret mig om at der ikke i indeværende år vil blive fastsat regler om begrænsning i udlevering af effekter, herunder regler om udlevering af PlayStations til indsatte i arresthusene.

Direktoratet oplyste samtidig at der blandt de tiltag der foreslås iværksat i 2003 til bekæmpelse af narkotika i kriminalforsorgens institutioner er nævnt en begrænset udlevering af de indsattes egne effekter. Det foreslås at det forbud der gælder mod medbringelse af tv-apparater i arresthuse og Københavns Fængsler udstrækkes til de lukkede fængsler og udvides til at gælde alle elektriske apparater. Det foreslås samtidig at kriminalforsorgen i stedet stiller et sortiment af elektriske apparater til

rådighed for de indsatte i form af en lejeordning som økonomisk kan hvile i sig selv. Direktoratet forventer at der i løbet af efteråret vil blive taget stilling til hvilke forslag der skal prioriteres i 2003 og vender tilbage til sagen ved udgangen af november 2002.

Talsmandens ønske om en PlayStation kan både forstås som et ønske om at de indsatte må medbringe sådanne, eller som et ønske om at arresthuset indkøber sådanne til evt. udlejning. Set i lyset af ovenstående orientering fra direktoratet og under henvisning til at de indsatte ifølge husordenen ikke må medbringe PlayStations, anmoder jeg arresthuset om en udtalelse vedrørende muligheden for indkøb af PlayStations til udlejning i arresthuset.

Jeg beder desuden arresthuset om en udtalelse vedrørende det af talsmanden fremsatte ønske om bedre træningsfaciliteter og om muligheden for at kunne spille bordtennis. Vedrørende spørgsmålet om mulighed for at opstille et bordtennisbord, er jeg opmærksom på at arresthuset i forbindelse med direktoratets inspektion i 1997 har oplyst at arresthusets bordtennisbord ikke ville blive repareret da der ikke findes egnede lokaler til bordtennisspil i arresthuset.

Endelig skal jeg anmode arresthuset om en udtalelse vedrørende ønsket fra de indsatte om indretning af et køkken, herunder en udtalelse om det af talsmanden anførte vedrørende placeringen af et sådant køkken.

Om fritidstilbuddene i øvrigt henviser jeg til mine bemærkninger under pkt. 3.4. nedenfor.

3.3. Fællesskab

Ifølge husordenen kan de indsatte efter personalets bestemmelse få tilladelse til cellefællesskab. Cellefællesskabet er kun for to personer og gælder for tidsrummet 18.00-21.15 på hverdage og 13.00-16.30 i weekenden. Cellefællesskabet foregår altid for låst dør.

Herudover er der mulighed for at benytte kondirummet. Der er også fællesskab under gårdtur. Der må højst være seks indsatte ad gangen i den største gård hvor der er mulighed for boldspil.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har den 16. juli 2002 udsendt nye regler mv. (bekendtgørelse nr. 573 af 5. juli 2002 og vejledning nr. 71 af 5. juli 2002) om de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte i kriminalforsorgens institutioner. Bekendtgørelsen der trådte i kraft den 1. august 2002, indeholder blandt andet et nyt kapitel om fællesskab i arresthusene. Af direktoratets udsendelsesskrivelse af 16. juli 2002 vedrørende fællesskab i arresthusene fremgår blandt andet følgende:

”Strafudståelsen må ikke medføre yderligere begrænsninger i den dømtes tilværelse, end hvad der er nødvendigt for at fuldbyrde straffen, jf. også straffuldbyrdeleslovens § 4. Endvidere indebærer normaliseringsprincippet bl.a., at forholdene i fængsler og arresthuse skal indrettes, så de så vidt muligt svarer til forholdene udenfor. Dette princip taler for, at de indsatte har adgang til fællesskab i videst muligt omfang.

Hertil kommer, at Folketingets Ombudsmand i forbindelse med sin inspektionsvirksomhed har rejst spørgsmålet herom. Endvidere har Europarådets Torturkomité påpeget vigtigheden af, at alle indsatte, herunder varetægtsarrestanter, har mulighed for at tilbringe en rimelig del af dagen udenfor cellerne beskæftiget med fornuftige aktiviteter af varierende karakter (fællesskabsaktiviteter, uddannelse, sport og meningsfyldt erhvervsfagligt arbejde).

Reglerne er således udfærdiget på baggrund af en afvejning af dels hensynet til at give indsatte adgang til fællesskab i videst muligt omfang, dels hensynet til orden og sikkerhed samt de bygningsmæssige forhold, som i mange arresthuse f.eks. indebærer, at der ikke er egentlige fællesskabsrum. Hertil kommer de særlige sikkerhedsmæssige problemer som følger af, at visse arresthuses størrelse og bygningsmæssige forhold er således, at muligheden for akut tilkald af ekstra personale i forbindelse med f.eks. uro blandt de indsatte, der har fællesskab, er begrænsede.

Udgangspunktet er, at der i det omfang, der er bygningsmæssige muligheder herfor, skal indrettes fællesskabsrum m.v. i arresthuset, og at de indsatte i givet fald kan få adgang hertil i det omfang, det under hensyn til forholdene i den enkelte institution skønnes ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Hvis der ikke er adgang til fællesskab i fællesskabsrum m.v., skal der være adgang til styret cellefællesskab. Ved styret cellefællesskab forstås, at det er institutionen, som konkret afgør mellem hvilke indsatte, der kan være cellefællesskab.

De regler om gennemførelsen af de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte, som arresthuset skal fastsætte i medfør af bekendtgørelsens § 2 og §§ 16-17 skal indsendes til direktoratet med

henblik på godkendelse. Hvis arresthuset efterfølgende fastsætter nye regler, skal disse ligeledes indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse.

Baggrunden for bestemmelsen om, at de lokale retningslinjer skal indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse, er, at direktoratet ønsker at følge dette område meget nøje. Det er således hensigten, at en sådan godkendelsesprocedure skal medvirke til at sikre, at der under hensyntagen til de ordens- og sikkerhedsmæssige forhold i videst muligt omfang etableres fællesskab, og at der ikke eksisterer ubegrundede forskelle i arresthusenes regimer for fællesskab.”

Direktoratet har i en anden sag orienteret mig om at direktoratet samlet vil gennemgå alle arresthuses retningslinjer for fællesskab i lyset af de nye regler om fællesskab i arresthusene. Direktoratet har desuden oplyst at arresthusenes retningslinjer for fællesskab endvidere vil skulle sammenholdes med henblik på at der ikke eksisterer ubegrundede forskelle i arresthusenes regimer for fællesskab. Direktoratet forventer at have godkendt arresthusenes fællesskabsregler inden udgangen af 2002.

Jeg beder til den tid om underretning om direktoratets godkendelse af Arresthuset i Sønderborgs retningslinjer for fællesskab og beder om kopi af de endelige retningslinjer.

Om mulighederne for fællesskab henviser jeg i øvrigt til mine bemærkninger under pkt. 3.4. nedenfor.

3.4. Sammenfatning vedrørende arbejde, fritid og fællesskab.

Under den afsluttende samtale med ledelsen gjorde jeg opmærksom på at arresthusets største problem efter min opfattelse er at der ikke kan skaffes nok arbejde til de indsatte. Jeg anførte i den forbindelse at værkstederne rummer mange muligheder, og at arresthuset bør være opmærksom på muligheden for eventuelt at udvide antallet af arbejdspladser i kælderen. Hertil oplyste arrestforvareren at der ikke er tale om et egentligt sikret område, og at de indsatte er uden fast opsyn i arbejdstiden. Arrestinspektøren tilføjede at de bygningsmæssige forhold i arresthu-

set og den lave bemanning i forhold til antallet af indsatte kunne vanskeliggøre en eventuel udvidelse af arbejdsmulighederne og aktiviteterne i det hele taget.

Om de indsattes muligheder for fællesskab anførte jeg desuden at arresthuset bør overveje at kompensere for at der ikke er nok arbejde til de indsatte, herunder at de indsatte ikke som udgangspunkt har arbejdsfællesskab. Jeg foreslog at dette kunne ske ved for eksempel oftere at åbne dørene til cellerne i løbet af dagen. Arrestinspektøren henviste i den forbindelse på ny til de sikkerheds- og personale-mæssige forhold der vanskeliggør mere fællesskab i løbet af dagen.

Jeg har noteret mig at arresthuset prioriterer dét at skaffe arbejde til de indsatte højt, og jeg går ud fra at arresthuset også fremover vil tilstræbe at de indsatte som måtte ønske det, får tilbudt beskæftigelse.

Jeg har desuden noteret mig det af arresthuset anførte om at de sikkerheds- og personalemæssige forhold vanskeliggør en eventuel udvidelse af arbejdsmuligheder og øvrige aktiviteter i det hele taget.

Jeg er imidlertid af den opfattelse at det er vigtigt – særligt i et arresthus som i Sønderborg hvor man som oplyst under inspektionen i perioder slet ikke har kunnet tilbyde de indsatte beskæftigelse (og som jeg forstår har været et gennemgående problem i meget lang tid, jf. oplysningerne fra direktoratets rapport af oktober 1997) – at kompensere for den manglende beskæftigelse. Jeg henviser desuden til at indsatte som ønsker beskæftigelse, men som ikke kan tilbydes dette, er låst inde på cellerne i længere tid ad gangen i løbet af dagen, jf. pkt. 3.1.1.

Jeg henstiller derfor til arresthuset (og Direktoratet for Kriminalforsorgen) at overveje hvilke muligheder der er for at kompensere herfor – især i de perioder hvor arresthuset slet ikke kan tilbyde de indsatte nogen form for beskæftigelse. Jeg henviser her f.eks. til muligheden for øget fællesskab og udvidelse af tidspunkterne for benyttelse af fritidsaktiviteterne.

Jeg henstiller desuden til arresthuset at overveje mulighederne for at udvide antallet af arbejdspladser i de perioder hvor der kan tilbydes beskæftigelse til de indsatte (eventuelt efter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde).

Jeg henstiller desuden til at arresthuset overvejer på hvilken måde arresthusets største gård kan anvendes til forskellige aktiviteter for de indsatte.

Jeg henviser i denne forbindelse endvidere til at jeg går ud fra at arresthuset i anledning af det anførte af direktoratets rejseinspektion om mulighederne for at de indsatte kan tilbydes fysisk aktivitet i større omfang, tidligere har overvejet udvidelse af aktiviteterne for de indsatte.

Jeg beder om at få oplysning om hvad der sker i anledning af mine henstillinger.

3.5. Undervisning

Arresthuset er tildelt 222 undervisningstimer om året. Timerne har ikke været udnyttet fuldt ud i de senere år.

Arresthusets lærer der nu er pensioneret, underviser efter behov og administrerer selv undervisningen. Læreren der foretrækker holdundervisning, vil helst have ét undervisningshold bestående af 4-5 indsatte.

Tilbuddet om undervisning er åbent for alle indsatte, og de indsatte der ønsker det, bliver undervist. I arresthusets husorden er det under emnet undervisning oplyst at de indsatte kan henvende sig til personalet hvis de har ønsker om at forbedre deres skolekundskaber.

Under inspektionen blev det oplyst at det er arresthusets indtryk at de indsatte generelt ikke viser stor interesse for at modtage undervisning. De fleste indsatte i arresthuset har ikke ophold i længere tid ad gangen hvorfor det kan være vanskeligt at starte et undervisningsforløb for den enkelte.

Af Arresthuset i Sønderborgs besvarelse af den spørgeskemaundersøgelse som ombudsmanden iværksatte i 1997 vedrørende forholdene i alle arresthuse, fremgår det om undervisningstilbuddene at der tilbydes undervisning i fag på folkeskoleniveau og at der gives hjælp til anden uddannelse – blandt andet VUC.

Talsmanden klagede over at undervisningen ikke er regelmæssig og oplyste i den forbindelse at den seneste undervisning fandt sted ca. 14 dage inden inspektionen.

Under det afsluttende møde med ledelsen viderebragte jeg de indsattes ønske om flere undervisningstilbud og mere regelmæssig undervisning. Ledelsen oplyste at der ikke havde været undervisning i arresthuset fra januar til februar 2002, men at der fra starten af februar havde været tilstrækkelig mange indsatte der ønskede undervisning til at denne kunne iværksættes på ny. Ledelsen oplyste desuden at arresthusets lærer havde undervist to gange af 2½ times varighed siden februar i 2002. Arrestforvareren bemærkede i den forbindelse at han ikke havde villet regulere på lærerens undervisningstid.

Jeg gjorde under mødet opmærksom på at det er vigtigt at undervisningen lægges i faste rammer, og at ledelsen holder sig orienteret om undervisningen. Arrestforvareren tilkendegav hertil at ville tale med læreren om de indsattes mulighed for enkeltundervisning.

Under henvisning til ovenstående tilkendegivelse under inspektionen, beder jeg arresthuset oplyse om undervisningen nu er lagt i faste rammer, herunder om de indsatte gøres opmærksom på i hvilket omfang de kan modtage undervisning og på hvilke tidspunkter.

Jeg anmoder desuden arresthuset om at underrette mig om hvad der videre er sket vedrørende de indsattes mulighed for enkeltundervisning.

Endelig beder jeg arresthuset om at oplyse nærmere om undervisning af isolerede indsatte og udlændinge.

Arresthuset har ingen pc'er til de indsatte. Ifølge arresthuset har der ikke været fremsat ønske fra de indsatte om undervisning i edb.

I forbindelse med direktoratets inspektion af arresthuset i 1997 har arresthuset oplyst (bilag 10 i rapporten af oktober 1997) at arresthuset forventede at installere en pc'er i skolestuen i løbet af 1997.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse hvad der er sket vedrørende installering af en pc'er siden oplysningen til direktoratet i 1997.

4. Lægebetjening mv. og rensesvæske

Arresthuset har som nævnt under pkt. 2.3.10. eget lægeværelse, og arresthuslægen der har en praksis ca. 40 meter fra arresthuset, kommer fast én gang om ugen (ifølge arresthusets husorden fredag formiddag). Derudover tilkaldes lægen efter behov.

Arresthuset oplyste at man er tilfreds med arresthuslægen som blandt andet er god til at motivere de indsatte.

Lægejournalerne opbevares i lægeværelset.

Idet jeg går ud fra at lægejournalerne fortsat opbevares i et aflåst skab, jf. direktoratets rapport (s. 5) af oktober 1997, foretager jeg ikke videre vedrørende dette forhold.

Det er lægen der tjekker restmedicinen, og denne afleveres på apoteket uden kvittering. De indsatte indtager medicinen i personalets påsyn.

Jeg beder om oplysning om hvorvidt dét at medicinen afleveres på apoteket uden modtagelse af en kvittering giver direktoratet anledning til bemærkninger. I den forbindelse skal jeg gøre opmærksom på at jeg ikke har oplysning om hvem der afleverer restmedicinen på apoteket.

Ifølge arresthusets oplysninger er der ikke så mange stofmisbrugere blandt de indsatte. På tidspunktet for inspektionen var der tre indsatte der fik metadon, og to indsatte var på nedtrapning. Det er arresthuslægen der bestemmer hvilken medicin stofmisbrugere skal have ordineret.

5. Belægning mv.

Af en belægningsoversigt som jeg fik udleveret i forbindelse med inspektionen, fremgår det at der den 7. marts 2002 var 14 varetægtsarrestanter og 8 afsonere, heriblandt 1 kvinde.

Nøgletallet for arresthuset er 22 pr. dag. Det er ikke ofte at der er overbelægning i arresthuset. Ugen før inspektionen var der dog 27 indsatte.

Udnyttelsen i indeværende år har indtil nu været på 93,9 %. Sidste år var udnyttelsen ikke så høj hvilket kostede arresthuset 38.000 kr.

Ud over varetægtsarrestanter modtager Arresthuset i Sønderborg ”slusere” fra Aabenraa. Arresthuset fungerer endvidere som aflastning for Arresthuset i Odense.

Politiet modtager en belægningsliste fra arresthuset hver tirsdag.

Arresthuset oplyste at der lejlighedsvis kan være problemer med stærke indsatte. Arresthuset har for nylig haft to rockere indsat som forsøgte at styre en afdeling.

Arresthuset modtager Hells Angels-rockere der primært kommer fra Esbjerg og Kolding. I den forbindelse oplyste arresthuset at man har et godt samarbejde med de omkringliggende arresthuse hvortil der kan ske overførsel i tilfælde af problemer. Straffuldbyrdsloven har gjort dette meget nemmere.

Derudover er der én til to indsatte blandt det ”faste klientel” som gerne – dog uden succes – vil styre de øvrige indsatte.

Vedrørende pædofile indsatte oplyste arresthuset at man i sådanne tilfælde ofte gør brug af den lille afdeling i arresthuset (”beskyttet afsnit”) med fem celler. Arrestforvareren oplyste i den forbindelse at det er almindeligt blandt de indsatte at nyindsatte skal fremvise domsudskrift over for andre indsatte. Arrestinspektøren oplyste at pædofile indsatte ingen muligheder har for at skjule sig idet deres sager bliver omtalt i avisen.

Arrestforvareren oplyste desuden at unge indsatte placeres på det ”skærmede” afsnit.

Arresthuset har ingen erfaringer med at de kvindelige indsatte ikke kan afsone i fred.

6. Andre forhold

6.1. Forplejning

Arresthuset får den daglige kost fra Statsfængslet ved Sdr. Omme.

De indsatte giver ofte udtryk for at de er trætte af maden – både den kolde og den varme mad – idet de finder den ensformig. Der er dog sket forbedringer af maden, men den varme mad er efter arresthusets opfattelse stadig ikke særlig appetitlig. Arresthuset anførte hertil at den varme mad ville være mere appetitlig hvis sovsen blev holdt adskilt fra den øvrige mad.

Fra februar i 2002 har man indført en ordning hvor de indsatte har mulighed for at vælge den varme mad fra. Til brug herfor er der på opslagstavlen hængt et ”afbudsskema” op som hver dag kl. 13.00 afleveres af gangmanden til personalet. Der har ikke været forsøg på sabotage af denne ordning fra de indsattes side. De indsatte får ved fravalg godskrevet 16 kr. som de kan bruge til anden mad som de selv skal sørge for. Ordningen der svarer til den ordning der praktiseres i Arresthuset i Svendborg, er godkendt af direktoratet.

Talsmanden klagede over kosten og oplyste blandt andet at den varme mad i nogle tilfælde får for meget varme, og i nogle tilfælde er den ikke tøet ordentligt op. Talsmanden nævnte desuden at rugbrødet altid har været frosset og dermed ikke er friskt.

I et brev til talsmanden orienterede jeg talsmanden om den generelle sag som jeg på daværende tidspunkt fortsat havde under behandling vedrørende blandt andet spørgsmålet om arresthusmadens kvalitet.

Jeg skrev blandt andet følgende:

”Jeg kan oplyse at jeg allerede i 1997 rejste spørgsmålet om forbedring af forplejningen til de indsatte i arresthusene. I 1998 bad jeg Direktoratet for Kriminalforsorgen om at underrette mig om direktoratets generelle overvejelser vedrørende kosten til de indsatte i arresthusene. Direktoratet oplyste i den anledning blandt andet at direktoratet havde nedsat en kostfaglig gruppe, og at der var planlagt udsendelse af et nyt kostcirkulære (som nu er udsendt). Jeg er siden da løbende blevet orienteret om arbejdet med forbedring af forplejningen til de indsatte.

I et brev af 12. november 2001 oplyste direktoratet blandt andet om udfaldet af et møde den 1. november 2001 med produktionskøkkenerne i Statsfængslet ved Sdr. Omme og Statsfængslet i Jyderup. Det fremgår heraf blandt andet at der er sket nogle forbedringer af dybfrostforplejningen, og at der løbende arbejdes med udvikling af retter, samt at direktoratet har kontaktet en ekstern konsulent fra Slagteriskolen i Roskilde der vil gå ind i det fortsatte udviklingsarbejde.

I brevet af 12. november 2001 anførte direktoratet afslutningsvis følgende:

’Direktoratet finder, at arbejdet med udviklingen af kosten til indsatte i arresthusene nu er bragt i fokus i en grad, at der er synlige resultater i form af forbedringer. Hverken direktoratet eller produk-

tionskøkkenerne modtager klager i nævneværdigt omfang. Hvornår overvejelserne er afsluttet kan ikke oplyses på nuværende tidspunkt. Det er direktoratets opfattelse, at udviklingen på området skal følges løbende med henblik på at sikre den rette kvalitet i produkterne’.

Jeg oplyste den 29. november 2001 direktoratet om at jeg havde noteret mig det oplyste, herunder at der løbende arbejdes med udvikling af retter, og at direktoratet løbende vil følge udviklingen. Jeg bad samtidig direktoratet om fortsat at underrette mig om resultatet af de overvejelser som direktoratet foretager i sagen, men bemærkede samtidig at jeg på det foreliggende grundlag ikke foretog mig mere vedrørende spørgsmålet om forplejningen til de indsatte i arresthusene. Endelig oplyste jeg direktoratet om at jeg dog fortsat i forbindelse med mine fremtidige inspektioner vil være opmærksom på dette forhold.

Direktoratet har senest i et brev af 8. marts 2002 orienteret mig om et møde den 1. februar 2002 med produktionskøkkenerne om det igangværende udviklingsarbejde. Det fremgår blandt andet at der fortsat sker forbedringer af dybfrostforplejningen, og at der løbende arbejdes med udvikling af retter, herunder optimering af tilberedningsprocesser, udvikling af saucer mv.

Jeg har på denne baggrund ikke grundlag for at foretage mig mere på grundlag af jeres klage over kvaliteten af maden ...”.

Samtidig med brevet til talsmanden viderebragte jeg de indsattes ønske om at de i videst muligt omfang får frisk rugbrød.

Arresthuset har vedrørende rugbrødet efterfølgende oplyst at alt brød modtages fra køkkenet i Sdr. Omme i dybfrossen stand og udtages dagligt til optøning og efterfølgende servering således at de indsatte får rugbrødet så friskt som det er muligt.

På baggrund af ovenstående har jeg ikke grundlag for at foretage mig noget vedrørende selve kosten i relation til min inspektion af Arresthuset i Sønderborg. Jeg vil dog henlede direktoratets opmærksomhed på arresthusets tilkendegivelse af at den varme mad ville blive mere appetitlig hvis sovsen kunne holdes adskilt fra den øvrige mad.

Jeg antager at arresthuset er opmærksom på at følge de anvisninger der gælder med hensyn til tilberedningen af kosten (jf. pkt. 5 i bilag B til det nye kostcirkulære). Jeg foretager mig derfor ikke mere i anledning af talsmandens klage over forkert opvarmning af maden ud over at anmode arresthusets ledelse om at gøre personalet bekendt hermed således at personalet har skærpet opmærksomhed på nøje at følge den foreskrevne tilberedningstid.

Jeg henviser desuden til pkt. 3.2. vedrørende etablering af et køkken i arresthuset til de indsatte.

6.2. Købmand og mad udefra

Arresthuset har besøg af en købmand to gange om ugen. Arresthuset oplyste at ordningen fungerer tilfredsstillende.

Købmanden sælger sine varer til samme pris som i butikken.

Ifølge husordenen kommer købmanden tirsdag og torsdag kl. 16.00, og bestillingssedler der udleveres ved henvendelse til personalet, afleveres henholdsvis mandag og onsdag morgen kl. 8.00. Af en ugeblanket vedrørende besøgstid (fremsendt af arresthuset den 10. april 2002) fremgår det at købmanden kommer tirsdag og fredag kl. 16.30.

Vedrørende de indsattes mulighed for at bestille mad udefra oplyste arresthuset at de indsatte har mulighed herfor to gange om ugen (onsdag og lørdag). Det fremgår af husordenen at der hver onsdag aften er mulighed for at bestille mad udefra.

Idet jeg går ud fra at de faktiske forhold for så vidt angår købmanden svarer til oplysningerne på ugeblanketten, og idet jeg går ud fra at de indsattes mulighed for at få mad udefra svarer til arresthusets oplysninger under inspektionen, henstiller jeg til arresthuset at rette husordenen i overensstemmelse hermed. Jeg beder om underretning når dette er sket.

6.3. Fjernsyn mv.

Arresthuset udlejer tv'er til de indsatte. Lejen er ifølge husordenen 5 kr. pr. dag. Arresthuset oplyste at de indsatte har mulighed for at se mange kanaler. Der er ingen fjernbetjening og ingen mulighed for at se tekst-tv.

Arresthuset oplyste desuden at de indsatte er lidt utilfredse med at der ikke er nogen fjernbetjening og at de havde bedt om at dette punkt kommer på dagsordenen for mødet den 14. marts 2002.

Det er ikke tilladt de indsatte at have egen radio, walkman, cd-afspiller, pc, PlayStation mv. på cellen.

6.4. Køleskabe

De indsatte har ikke køleskab i cellerne, og der er heller ikke noget fælles køleskab. De indsatte har i stedet en køletaske i cellen. De indsatte skifter selv deres køleelementer, og køleelementerne kan skiftes oftere end tidligere.

Arresthuset overvejede på tidspunktet for inspektionen at anskaffe et fælles køleskab til de indsatte. Dette skal imidlertid drøftes nærmere med de indsatte.

Jeg anmoder om underretning om hvad arresthusets overvejelser og drøftelser med de indsatte vedrørende anskaffelse af et fælles køleskab er resulteret i.

6.5. Besøg og telefonsamtaler

De indsatte har mulighed for mindst en times besøg om ugen. Hvis der er plads i besøgsrummet, kan der gives tilladelse til besøg i mere end en time.

Det fremgår af en ugeblanket som jeg har modtaget fra arresthuset efter inspektionen at besøg kan finde sted alle ugens hverdage. Mandag, onsdag og torsdag mellem kl. 16.30 og 20.00. Tirsdag og fredag mellem kl. 17.45 og 20.00. I weekenden mellem kl. 14.00 og 20.00.

I husordenen er det anført at der er mulighed for et ugentligt besøg af en times varighed. Besøgstiderne er ikke nærmere angivet i husordenen.

Besøgende der har fået tilladelse til besøg, ringer til arresthuset og bestiller en tid.

I besvarelsen af spørgeskemaet har arresthuset anført at besøg i begrænset omfang og efter forudgående aftale vil kunne finde sted i arbejdstiden. Det fremgår endvidere af spørgeskemaet at der er mulighed for at besøg kan strække sig ud over den tid som den indsatte har krav på. Videre fremgår det af besvarelsen at besøg kan strække sig ud over den tid som de indsatte har krav på ”hvis besøgstiden efter ikke er optaget eller efter forudgående aftale med pårørende der kommer langvejs fra”.

Da besøgstiderne ikke fremgår af husordenen, henstiller jeg til arresthuset at ændre denne med henblik på at give en mere præcis beskrivelse af mulighederne for besøg.

Det oplyste om besøg giver mig i øvrigt ikke anledning til bemærkninger.

Arresthuset oplyste under inspektion at ved afslag på en ansøgning om besøg meddeles afslaget skriftligt med en begrundelse for afslaget. Der vedlægges en klagevejledning til arrestinspektøren og til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse nærmere om den klagevejledning der gives i forbindelse med et afslag på tilladelse til besøg.

Jeg gør i den forbindelse opmærksom på at arrestinspektøren er arresthusets (øverste) leder, og det er Direktoratet for Kriminalforsorgen – og ikke de enkelte arrestinspektører – der er klageinstans vedrørende arresthusenes afgørelser (og sagsbehandling). Hvis arrestinspektøren tager stilling til indsigelser på baggrund af en henvendelse fra den der har modtaget afslag på besøg (eller fra en indsat), er der ikke tale om klagesagsbehandling, men om remonstration. En myndighed kan ikke uden hjemmel pålægge en part at remonstrere en afgørelse før den påklages til klagemyndigheden, men parten kan opfordres til at sende klagen gennem den myndighed der har truffet afgørelse i sagen.

Om telefonering oplyste arresthuset at de indsatte får tilladelse til at telefonere i overensstemmelse med reglerne i straffuldbyrdelsesloven.

Der er mulighed for at ringe fra personalets vagtstue hvor der er indrettet et afskærmet sted hertil.

De indsatte betaler ikke selv for telefonopkald. Ved opkald til udlandet ringer personalet modtageren op og anmoder pågældende om at ringe tilbage.

Vedrørende telefonering er det i husordenen anført at arresthusets telefon kun kan benyttes til samtaler med forsvarer, politi, forsorg og andre relevante offentlige myndigheder. Det er endvidere anført at andre samtaler kun kan tillades i helt specielle tilfælde hvor der forinden er indhentet tilladelse hos arrestforvareren.

Der er i straffuldbyrdelsesloven – der trådte i kraft den 1. juli 2001 – indført detaljerede regler om de indsattes ret til at føre telefonsamtaler. Reglerne gælder for indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring og også for denne kategori indsatte i arresthusene. Jeg henviser til straffuldbyrdelseslovens § 57 og til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 378 af 17. maj 2001 (telefonbekendtgørelsen).

Jeg har noteret mig at indsatte får tilladelse til at telefonere i overensstemmelse med de nye regler. Jeg går ud fra at det oplyste vedrører afsonere.

Jeg anmoder arresthuset om oplysning om varetægtsarrestanternes mulighed for at telefonere.

Jeg beder desuden arresthuset om at oplyse om der er fastsat lokale regler for den praktiske gennemførelse af de indsattes ret til at føre telefonsamtaler, jf. bemyndigelsen hertil i telefonbekendtgørelsens § 4, stk. 2. I bekræftende fald beder jeg om at modtage et eksemplar af disse regler.

Jeg henstiller desuden til arresthuset at ændre husordenen således at oplysningerne i denne kommer til at svare til de gældende regler og praksis i arresthuset.

6.6. Talsmandsordning

Arresthuset oplyste at der var valgt en talsmand ca. 14 dage før inspektionen, og at der skulle holdes et fællesmøde i arresthuset den 14. marts 2002. Sammenfaldet af det kommende fællesmøde og inspektionsbesøget havde skabt lidt usikkerhed hos de indsatte om hvad der skulle drøftes hvornår.

Arresthusets husorden indeholder ingen oplysninger om en talsmandsordning, men det er under emnet ”Organisatoriske drøftelser og problemer af fælles karakter” anført at den indsatte skal kontakte arrestforvareren med henblik på at afholde møde/fællesmøde hvis den indsatte ønsker at tale med medindsatte og/eller med arresthusets ledelse om problemstillinger der er fælles.

Også vedrørende talsmænd er der med straffuldbyrdelseslovens ikrafttræden kommet detaljerede regler. Jeg henviser til lovens § 34 om de indsattes indflydelse på deres tilværelse under strafudståelsen og til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 (talsmandsbekendtgørelsen). Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter der ikke er isolerede efter rettens bestemmelse, jf. bekendtgørelsens § 9.

Det er reglernes klare udgangspunkt at der skal være en talsmandsordning – også i arresthusene. Kun hvis de indsatte ikke ønsker at vælge talsmænd, kan der – i stedet for en egentlig talsmandsordning – blive tale om møder med alle indsatte eller grupper af indsatte, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

I bekendtgørelsens § 8, stk. 1, er det anført at institutionens leder skal fastsætte nærmere regler for gennemførelse af de indsattes medindflydelse, herunder om seks nærmere angivne forhold. Det drejer sig om antallet af talsmænd (stk. 1, nr. 1), hvor ofte der afholdes valg af talsmænd (stk. 1, nr. 2), om en eventuel fælles talsmand vælges af alle de indsatte eller af talsmændene (stk. 1, nr. 3), proceduren for valg af talsmand og eventuelt fælles talsmand samt om kontrollen med disse valg (stk. 1, nr. 4), hvor ofte der normalt skal ske drøftelser mellem institutionen og talsmændene (stk. 1, nr. 5) og om talsmændenes drøftelser skal foregå mellem

institutionens ledelse eller med de medarbejdere der har ansvaret for de indsattes forhold på afdelinger (afdelingsafsnit), værksteder og undervisningshold (stk. 1, nr. 6). Direktoratet forudsatte i skrivelse nr. 74 af 16. maj 2001 hvormed bekendtgørelsen blev fremsendt til kriminalforsorgens institutioner, at disse regler blev fastsat inden bekendtgørelsens ikrafttræden, jf. sidste sætning i cirkulæreskrivelsen.

Idet jeg på denne baggrund går ud fra at arresthuset har udfærdiget sådanne regler, beder jeg om en kopi af reglerne. Hvis der ikke er udfærdiget regler, beder jeg om en udtalelse herom, herunder oplysning om hvornår de kan forventes udstedt.

For så vidt angår arresthusets husorden henstiller jeg (også vedrørende talsmandsordningen) til arresthuset at ændre husordenen således at der i denne oplyses om talsmandsordningen.

Idet jeg går ud fra at mødet den 14. marts 2002 er blevet afholdt – uanset at der 14 dage inden inspektionen var valgt en talsmand blandt de indsatte - beder jeg om at modtage en kopi af det i forbindelse med mødet udarbejdede referat/notat, jf. talsmandsbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

6.7. Avishold

Arresthuset holder tre aviser – Ekstra Bladet, BT og Jydske Vestkysten. Arresthuset stiller således gratis avis til rådighed for de indsatte.

Jeg kan til orientering oplyse at ombudsmanden i en konkret sag har modtaget kopi af et brev til en klager hvori direktoratet under henvisning til § 16, stk. 1, i den tidligere gældende bekendtgørelse om fuldbyrdelse af straf og til straffuldbyrdeslovens § 58, har udtalt at de indsatte (afsonere) skal have stillet gratis avis til rådighed. Blandt andet i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Hillerød udtalte jeg at jeg gik ud fra at der også er pligt til at stille gratis avis til rådighed for varetægtsarrestanter. Direktoratet har i en udtalelse af 16. september 2002 vedrørende denne inspektion udtalt at direktoratet finder at varetægtsarrestanter, uanset at § 15, stk. 1, i bekendtgørelsen om ophold i varetægtsfængsel omtaler ad-

gang til aviser og radio- og fjernsynsudsendelser som alternative muligheder, også bør have adgang til gratis avis.

I arresthuset leverer biblioteket udenlandske aviser efter anmodning.

Efter § 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven, bør udenlandske indsatte så vidt muligt have adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv. på deres eget sprog.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Hillerød har direktoratet blandt andet udtalt følgende vedrørende ovennævnte bestemmelse:

”For så vidt angår udenlandske indsatte fremgår det af de specielle bemærkninger til lovforslagets § 58, at formålet med bestemmelsen er at understrege, at det for udenlandske indsatte er af væsentlig betydning at kunne holde sig orienteret om samfundsforhold i deres eget land og på deres eget sprog. Med formuleringen "så vidt muligt" i straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 3, er det forudsat, at der er økonomiske grænser for institutionens pligt til at gennemføre denne ret.

I 2001 udgjorde andelen af udenlandske indsatte i arresthuset i Hillerød 23,7 %. Til sammenligning udgør andelen af udenlandske indsatte i alle landets arresthuse i gennemsnit 13,9 %. På baggrund heraf, og under hensyn til at arresthuset har indsatte af meget forskellige nationaliteter, er det direktoratets opfattelse, at der skal findes 2-3 aviser på hovedsprogene engelsk, fransk eller tysk i arresthuset. Direktoratet tager til efterretning, at arresthuset i stedet for at abonnere på udenlandske aviser forsøger at etablere en ordning med det lokale bibliotek om levering af aviser på hovedsprogene.”

Jeg anmoder arresthuset om oplysning om andelen af udlændinge i arresthuset (evt. i 2001), og om det anførte giver arresthuset anledning til en anden ordning med biblioteket.

Arresthuset bedes desuden oplyse om hvorvidt arresthuset orienterer de (udenlandske) indsatte om arresthusets ordning vedrørende levering af udenlandske aviser.

6.8. Samarbejde med sociale myndigheder

Arresthuset har et godt samarbejde med de sociale myndigheder og et tæt samarbejde med kriminalforsorgsafdelingen hvorfra der kommer en medarbejder fast en dag om ugen og derudover efter behov. Som regel er det arresthuset der før en løsladelse tager kontakt til kommunen og laver en aftale med en sagsbehandler på den indsattes vegne.

Det oplyste om samarbejdet med de sociale myndigheder giver mig ikke anledning til bemærkninger.

6.9. Vold mv.

Arresthuset oplyste at man ikke har problemer med racisme eller med vold mellem indsatte. Inden for de seneste 20 år har der således kun været 2-3 anmeldte forhold om vold mellem indsatte.

Voldsomme indsatte kan overføres til Arresthuset i Esbjerg eller til Arresthuset i Kolding. Konkret sker det i gennemsnit ca. én gang i kvartalet. Hvis arresthuset (politiet) først er kørt med en indsat med henblik på observations-/sikringscelleanbringelse, vender arresthuset ikke om selv om den indsatte falder til ro undervejs og gerne vil tilbage.

6.10. Præsten

Arresthuset har hver anden uge besøg af en præst. Desuden får arresthuset – ligeledes hver anden uge – besøg af Kirkens Korshær.

Hvis der er behov for det, er der også mulighed for at få besøg af en imam. Der har dog ikke været fremsat ønske fra de indsattes side herom. Arresthuset oplyste hertil at det er opfattelsen at de unge andengenerationsindvandrere der er indsat i

arresthuset, ikke er stolte af hvad de har begået og dermed ikke har et ønske om at tale med en imam.

Arresthuset er blevet kontaktet af en imam der gerne ville besøge arresthuset for at holde fællesbøn i gården.

6.11. Selvmord og selvmordsforsøg

Arresthuset oplyste at der ikke har været selvmord eller forsøg herpå i nyere tid. (Jeg har efter inspektionen modtaget underretning om en indsats selvmord i arresthuset).

Arrestforvareren anførte at man i kriminalforsorgen har været meget opmærksomme på området, og at han selv har deltaget i tre kurser herom.

I forbindelse med ovenstående orienterede arrestinspektøren om at psykisk ustabile kan overføres til Augustenborg Sygehus, og som regel aftales en sådan overførelse/placering. Der findes ikke et lukket afsnit på Augustenborg Sygehus. Arresthuset oplever dog at det kan være vanskeligt at få indsatte overført til Vestre Hospital.

Jeg går ud fra at arresthuset er opmærksom på muligheden for eventuelt at rette henvendelse til Direktoratet for Kriminalforsorgen hvis der opstår særlige vanskeligheder med at få overført en indsat til Vestre Hospital.

6.12. Information af de indsatte

Jeg modtog forud for inspektionen arresthusets husorden og en skrivelse om arresthusets dagsrytme.

Der blev ikke under inspektionen oplyst nærmere om hvad der findes af informationsmateriale til de indsatte.

Det fremgår af direktoratets rapport af oktober 1997 at arresthuset under rejseinspektionens besøg i arresthuset den 15. april 1997 oplyste at man planlagde arresthusets husorden oversat til tysk og engelsk og muligvis også til andre sprog. Rejseinspektionen oplyste i den forbindelse at arresthusets husorden samt opslag ikke er tilstrækkelig information af de indsatte. Rejseinspektionen foreslog at arresthuset eventuelt udarbejde en modtagelsesmappe som kan udleveres til nyindsatte.

Af arresthusets svar i spørgeskemaundersøgelsen fremgår at en egentlig informationsfolder er under udarbejdelse.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse hvilke sprog husordenen er oversat til.

Jeg beder desuden arresthuset om at sende mig et eksemplar af den informationsfolder som jeg går ud fra er udarbejdet, jf. spørgeskemaundersøgelsen.

Endelig anmoder jeg arresthuset om at oplyse om der er udarbejdet en modtagelsesmappe til de indsatte. I givet fald anmoder jeg om at modtage en kopi eller et eksemplar heraf.

For så vidt angår arresthusets husorden henviser jeg i øvrigt til pkt. 3.1, 6.2, 6.5. og 6.6.

7. Samtaler med indsatte

Jeg havde samtaler med talsmanden og en anden indsat om de generelle forhold i arresthuset og med en tredje indsat først og fremmest om hans konkrete forhold. Under min afsluttende samtale med arresthusets ledelse forelagde jeg de indsattes klager for ledelsen.

De indsatte har fået særskilte svar fra mig på deres klager. De indsattes klager af generel karakter vedrørende de forhold som er omtalt ovenfor, er omtalt under rapportens punkter vedrørende disse forhold.

8. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af arresthusets rapporter mv. for perioden fra den 1. juli 2001 (den dag straffuldbyrdelsesloven, lov nr. 432 af 31. maj 2000 om fuldbyrdelse af straf mv., trådte i kraft) til den 25. januar 2002 vedrørende disciplinærsager og sager om udgang i hvilke Arresthuset i Sønderborg har truffet afgørelse.

Jeg modtog herefter 6 forhørsnotater og efterfølgende den 9. juli 2002, 7 underliggende rapporter der hører til de pågældende forhørsnotater. Herudover modtog jeg 13 tilladelser til udgang.

Jeg har således hverken modtaget sager der er afgjort efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6, eller sager hvor der er givet afslag på ansøgninger om udgang.

Jeg udleder heraf at arresthuset i løbet af det tidsrum som min undersøgelse vedrører ikke har behandlet sådanne sager.

Jeg beder imidlertid arresthuset om en udtalelse om hvorvidt min forståelse af ovenstående er korrekt.

8.1. Disciplinærsager

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for de beslutninger der er truffet. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på om proceduren i forhold til de dagældende regler er

blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt.

Efter min gennemgang bemærker jeg følgende:

8.1.1. Lidt om sagerne og retsgrundlaget

2 ud af de 6 forhørsager vedrører varetægtsarrestanter og de 4 andre afsonere. 4 ud af de 6 sager vedrører besiddelse af en mobiltelefon. En af de 4 sager vedrører tillige en opfordring til indsmugling af tabletter. Én sag vedrører et undvigelsesforsøg. Den sidste sag vedrører hærværk. I den sidstnævnte sag blev den indsatte pålagt at erstatte et ødelagt trådnæt og ødelagt bestik. I sagen vedrørende undvigelsesforsøget blev den indsatte ikendt betinget strafcelle i 5 dage og skulle samtidig erstatte en ødelagt dør. I sagerne vedrørende besiddelse af mobiltelefoner blev de indsatte ikendt bøder på 50 kr. I sagen der tillige vedrører en opfordring til indsmugling, blev brevet indeholdende opfordringen tilbageholdt. I de sager hvor der blev fundet ulovlige effekter, blev disse inddraget. I ét tilfælde skete der konfiskation.

Notaterne i forhørsprotokollen (der alle er på højst 1½ side) er nummereret (med et nummer svarende til nummeret på de underliggende rapporter, og der henvises til dette nummer i det følgende. Det første udskrift vedrører et forhør den 2. juli 2001 (nummer 11).

Reglerne om disciplinærstraf (konfiskation og modregning af erstatningsbeløb) over for afsonere findes i straffuldbydelseslovens kapitel 11 (§§ 67 ff.). Efter lovens § 70, stk. 3, og § 72, fastsætter justitsministeren nærmere regler om henholdsvis udståelse af strafcelle og behandlingen af disciplinærsager. Sådanne bestemmelser er fastsat i bekendtgørelse nr. 385 af 17. maj 2001 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørscelle

og behandlingen af disciplinærsager i fængsler og arresthuse (disciplinærstrafbekendtgørelsen).

For så vidt angår varetægtsarrestanter findes hjemlen til ikendelse af disciplinærstraf i retsplejelovens § 775, stk. 1, men ellers finder reglerne for afsonere i straffuldbyrdelsesloven og disciplinærstrafbekendtgørelsen tilsvarende anvendelse, dog således at varetægtsarrestanter højst kan ikendes strafcelle i to uger, jf. disciplinærbekendtgørelsens § 1, stk. 2.

Direktoratet har i forlængelse af disse regler udstedt en vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb (disciplinærstrafvejledningen). Denne vejledning er nu erstattet af vejledning nr. 70 af 5. juli 2002. Da vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 var gældende på tidspunktet for arresthusets behandling af de sager som jeg har modtaget, vil henvisning til disciplinærstrafvejledningen i denne rapport angå den tidligere gældende vejledning.

Konfiskation over for afsonere sker med hjemmel i straffuldbyrdelseslovens § 73. I medfør af § 73, stk. 4, er der udstedt en bekendtgørelse nr. 386 af 17. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation i kriminalforsorgens institutioner (konfiskationsbekendtgørelsen). Af § 1, stk. 1, i denne bekendtgørelse fremgår det at procedurereglerne i disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 5-9 også finder anvendelse ved konfiskation. Som det allerede fremgår af titlen på disciplinærstrafvejledningen omhandler den også konfiskation.

De gældende regler er i alt væsentligt en videreførelse af de regler der gjaldt før straffuldbyrdelseslovens ikrafttræden.

8.1.2. Sagsbehandlingstiden

Disciplinærsager skal behandles så hurtigt som muligt, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 5.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster udtalte jeg at forhør der afholdes op til tre dage efter indberetningen, efter min opfattelse for så vidt er i overensstemmelse med § 7, stk. 2. Jeg bad samtidig Direktoratet for Kriminalforsorgen om en udtalelse om hvor grænsen ligger i bestemmelsen der fandtes i det dagældende disciplinærstrafcirkulæres § 7, stk. 2, (når der ikke foreligger særlige omstændigheder der gør at forhør ikke kan afholdes inden for tre dage, f.eks. at den indsatte på grund af undvigelse eller lignende er fraværende fra institutionen). Direktoratet anførte i en udtalelse af 1. december 1999 følgende:

” ...

Cirkulærets § 7, stk. 2, vedrører alle de sagsbehandlingsskridt, der findes påkrævet, for at disciplinærsagen kan gennemføres, jf. § 7, stk. 1.

I en række tilfælde vil det være påkrævet at indhente yderligere indberetninger eller foretage afhøringer af personale eller medindsatte. Disse sagsbehandlingsskridt vil almindeligvis foretages inden forhøret af den indsatte, jf. herved cirkulærets § 9. Endvidere kan det i en række situationer være nødvendigt at foretage genafhøring af såvel den indsatte som af vidner.

Det er direktoratets opfattelse, at der allerede af disse grunde ikke kan fastsættes en fast øvre grænse for, hvor lang tid der må gå inden (endeligt) forhør af den indsatte. Der henses her bl.a. til, at personale, der skal afhøres, kan have tjenestefri, være på ferie etc.

Det er dog direktoratets opfattelse, at der altid snarest skal foretages en gennemlæsning af en indberetning, når denne modtages, med henblik på en vurdering af, hvorledes sagens videre behandling skal tilrettelægges, således at yderligere bevisoptagelse kan ske hurtigst muligt.

Det er endvidere direktoratets opfattelse, at forhør af den indsatte bør ske hurtigst muligt, således at den indsatte endnu har det passerede i frisk erindring, da dette findes at have betydning for den indsattes mulighed for at forsvare sig og fremkomme med fyldestgørende oplysninger til brug for disciplinærsagens afgørelse.”

I opfølgingsrapport af 25. februar 2000 vedrørende min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster tog jeg direktoratets oplysninger til efterretning – med den bemærkning at min anmodning om en udtalelse om grænsen netop vedrørte den situation hvor der ikke er særlige omstændigheder til hinder for afholdelse af forhør (f.eks. fravær af personale/indsatte der skal afhøres).

Jeg har i efterfølgende rapporter supplerende bemærket om spørgsmålet at der ved vurderingen af spørgsmålet om tidsaspektet i behandlingen af sagen efter min opfattelse i øvrigt må lægges vægt på om den indsatte i forbindelse med det disciplinære forhold er hensat i forhørscele eller foreløbig enrum.

Disciplinærstrafvejledningen indeholder under pkt. 3 en vejledning om sagsbehandlingen der indholdsmæssigt svarer til det som direktoratet anførte i ovennævnte udtalelse.

I de 6 forhørssager blev der afholdt forhør henholdsvis samme dag, dagen efter og to dage efter at den episode der gav anledning til disciplinærsagen, fandt sted.

Tidsforløbet i forhørssagerne giver mig ikke anledning til bemærkninger.

8.1.3. Sagsbehandlingsregler

§§ 6, 7 og 8 i disciplinærstrafbekendtgørelsen har følgende indhold:

”§ 6. I disciplinærsager, hvor der alene er tale om at anvende advarsel eller bøde, kan sagen behandles, uden at den indsatte er til stede, hvis overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller hvis sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt. Det er endvidere en forudsætning for at behandle sagen, uden at den indsatte er til stede, at den pågældende ikke ønsker at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Den indsatte skal skriftligt underrettes om,

- 1) hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og
- 2) at den pågældende har adgang til at udtale sig i sagen.

§ 7. I andre disciplinærsager skal den indsatte gøres bekendt med, hvad der er indberettet, og i hovedtræk orienteres om, hvad der måtte være fremkommet under eventuelle afhøringer. Den indsatte skal have adgang til at udtale sig i sagen.

Stk. 2. Afgørelsen skal træffes, mens den indsatte er til stede.

Stk. 3. Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte.

Stk. 4. Ved forhørets begyndelse skal den indsatte orienteres om sine rettigheder i forbindelse med sagens behandling, herunder

- 1) retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre, jf. forvaltningslovens § 8,
- 2) retten til aktindsigt i de dokumenter, der ligger til grund for forhøret, jf. forvaltningslovens kapitel 4,
- 3) retten til at udtale sig, før der træffes afgørelse, og at dette ikke medfører nogen pligt for den indsatte til at udtale sig,
- 4) retten til ikke at godkende gengivelsen af sin forklaring, jf. § 8, stk. 5, 5. pkt., og
- 5) retten til efter anmodning at få udleveret en kopi af det i medfør af § 8 udarbejdede notat, jf. § 9.

Stk. 5. Hvis den indsatte ikke ønsker at være til stede, kan disciplinærsagen gennemføres uden den pågældendes tilstedeværelse. § 6, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 8. Der skal gøres notat om disciplinærsagens behandling i en særlig protokol.

Stk. 2. Notatet skal indeholde

- 1) en gengivelse af, hvad der er indberettet,
- 2) oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt,
- 3) oplysning om afgørelsen,
- 4) oplysning om dato og klokkeslæt for, hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte,
- 5) oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og
- 6) oplysning om, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrddelseslovens § 111, stk. 2.

Stk. 3. Hvis der er tale om en afgørelse, der er omfattet af straffuldbyrddelseslovens § 112, skal notatet desuden indeholde oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse.

Stk. 4. Ved behandling af disciplinærsager efter § 6 skal det udover det i stk. 2 nævnte fremgå af notatet, at den indsatte skriftligt er underrettet om, hvilken afgørelse institutionen agter at træffe, og at den pågældende har adgang til at udtale sig, jf. § 6, stk. 2.

Stk. 5. Ved behandling af disciplinærsager efter § 7 skal notatet udover det i stk. 2 nævnte indeholde en gengivelse af de afgivne forklaringer, som skal protokolleres, mens den, der afgiver forklaring, er til stede. Notatet skal endvidere indeholde nærmere oplysning om, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet. Videre skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre og i retten til aktindsigt, jf. § 7, stk. 4, nr. 1 og 2. Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24. Notatet skal søges affattet sådan, at det kan godkendes af den pågældende. Det skal fremgå af notatet, om den indsatte har godkendt det. Hvis den indsatte ikke har ønsket at være til stede under forhøret, skal dette endvidere fremgå af notatet.”

8.1.4. Partshøring mv.

Det fremgår af alle forhørsnotaterne at den indsatte er gjort bekendt med hvad der er indberettet, og at de indsatte i alle tilfælde har haft lejlighed til at udtale sig herom, jf. § 7, stk. 1.

Der er således i alle forhørssagerne sket fornøden partshøring efter bekendtgørelsens § 7, stk. 1, og forvaltningslovens § 19.

Da det efter notatet i protokollen om afgørelsen i sagen i alle tilfælde er anført at den indsatte er gjort bekendt med adgangen til at klage til direktoratet over afgørelsen, lægger jeg endvidere til grund at afgørelserne i sagerne er truffet under den indsattes fysiske tilstedeværelse, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

8.1.5. Forhørsvidner

Alle afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 3, og det skal af forhørsprotokollen fremgå hvem der har fungeret som vidne, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 10, 6. afsnit.

Den der har indberettet det disciplinære forhold, og andre der har været involveret i forholdet, må ifølge vejledningens pkt. 8 ikke fungere som vidne i sagen. Er der ikke andre personalemedlemmer til stede, bør forhøret udsættes, medmindre den indsatte ønsker forhøret gennemført, eller særlige omstændigheder taler imod en udsættelse af forhøret.

I alle sagerne fremgår det af forhørsprotokollen at forhøret blev overværet af et vidne. Vidnet var i alle tilfælde en anden person end de personer der er nævnt i indberetningen i sagen.

8.1.6. Vejledning om rettigheder

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, skal den indsatte ved forhørets begyndelse orienteres om sine rettigheder i forbindelse med forhøret, herunder 5 nærmere angivne rettigheder.

Bestemmelsen i disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 4, om vejledning om rettigheder ved forhørets begyndelse er med enkelte tilføjelser gengivet i disciplinærvejledningens pkt. 4. I forlængelse heraf har direktoratet anført følgende:

”Det er ikke tilstrækkeligt, at det generelt anføres, at den indsatte er orienteret om sine rettigheder. Rettighederne skal nævnes særskilt, og det skal fremgå tydeligt, at den indsatte er vejledt om hver enkelt af dem, f.eks. ved afkrydsning i en fortrykt blanket.”

Det er i øvrigt under pkt. 9 i vejledningen anført at notatet i forhørssagen (jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 1,) skal indeholde oplysning om hvad der er vejledt om.

I forhørsnotaterne er det umiddelbart efter oplysning om hvem der overværer forhøret, angivet at den indsatte ”vejledes om sine rettigheder, herunder retten til at lade sig bistå af andre, til aktindsigt, til at udtale sig, retten til ikke at godkende referatet og til at få udleveret en kopi heraf.”

Som det fremgår af bekendtgørelsens § 7, stk. 4, nr. 3, skal den indsatte ikke kun vejledes om retten til at udtale sig, men også om at dette ikke medfører nogen pligt for den indsatte til at udtale sig.

Selvom det ikke fremgår, går jeg ud fra at den indsatte er vejledt om retten til ikke at udtale sig. Jeg går endvidere ud fra at arresthuset vil ændre teksten (som jeg går ud fra er en standardtekst der er indlagt på edb), så det fremover udtrykkeligt fremgår at der er vejledt herom.

Som det fremgår af bekendtgørelsens § 7, stk. 4, nr. 4, skal den indsatte vejledes om retten til ikke at godkende ”gengivelsen af sin forklaring”, jf. § 8, stk. 5, 5. pkt.

Arresthuset har anvendt formuleringen at den indsatte er vejledt om retten til ikke at godkende ”referat”.

Selvom der ikke er tvivl om at der sigtes til – og dermed er vejledt om – gengivelsen af den indsattes forklaring, jf. også anvendelsen af ordet ”referat” og det i 5 ud af 6 af forhørsnotaterne efterfølgende anførte om at ”indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring”, (samt idet den indsatte i sagens natur ikke skal godkende alt det anførte i forhørsnotatet), vil det efter min opfattelse være rigtigst at anføre dette. Jeg går ud fra at arresthuset i forbindelse med ovennævnte præcisering samtidig vil overveje at præcisere (standard)teksten på dette punkt.

Som det fremgår af bekendtgørelsens § 7, stk. 4, nr. 5, skal den indsatte vejledes om sin ret til (jf. § 9) at få udleveret en kopi af selve forhørsnotatet.

Ved anvendelsen af ordet ”heraf” der ligger i forlængelse af oplysning om vejledning om retten til ikke at godkende ”referat”, jf. citatet fra forhørsnotatet ovenfor, fremstår det som om den indsatte alene er vejledt om retten til at få udleveret en kopi af referatet af gengivelsen af sin forklaring. Som nævnt lige ovenfor lægger jeg til grund at ”referat” alene sigter til den indsattes forklaring og ikke til hele forhørsnotatet.

Selvom der heller ikke her er tvivl om at der sigtes til (og således er vejledt om) retten til kopi af hele forhøret, bør det efter min opfattelse præciseres. Jeg går ud fra at det vil ske i forbindelse med ovennævnte præciseringer.

Det tilføjes at jeg er bekendt med at Klientsystemet blandt andet indeholder en forhørsdel. I denne er der blandt andet taget højde for at den indsatte bliver orienteret om de enkelte rettigheder idet alle de rettigheder den indsatte skal orienteres om, er fortrykt i systemets forhørsdel.

Der er således (nu) mulighed for at anvende forhørsdelen i Klientsystemet i stedet for (eller som supplement til) egne blanketter mv.

8.1.7. Notatpligt

Der skal efter bekendtgørelsens § 8, stk. 1, gøres notat om disciplinærsagens gennemførelse. Bestemmelsen gælder både for de sager der behandles efter § 6, og de sager der behandles efter § 7. Det samme gælder § 8, stk. 2 og 3, mens der i bestemmelserne i § 8, stk. 4 og 5, er særregler for henholdsvis de sager der behandles efter § 6, og de sager der behandles efter § 7.

I alle sagerne er der udfærdiget særskilte forhørsnotater.

8.1.7.1. Protokollen

Efter § 8, stk. 1, skal notatet ske i en ”særlig protokol”.

Nærmere regler om denne protokol findes i disciplinærstrafvejledningens pkt. 10, hvoraf det fremgår at kravet om en særlig protokol kan opfyldes ved anvendelse af ringbind under forudsætning af at der sker fortløbende sidenummerering, ”således at de enkelte ark papir nummereres med en talrække, der fortsættes, når der indsættes nye rapporter i ringbindet. Hvis en anden nummereringsmetode anvendes, skal den sikre, at det kan konstateres, at der ikke er tilføjet eller fjernet sider i protokollen.”

Hvis en side ikke udfyldes helt, skal det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud med henblik på at sikre at det kan konstateres at der ikke efterfølgende er tilføjet noget til et færdigt notat.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning udtalte direktoratet følgende:

” ...

Det er direktoratets opfattelse, at kravet om fortløbende paginering ikke kan opfyldes ved nummerring af det enkelte forhørsudskrift. Baggrunden for kravet om fortløbende paginering er, at det bør sikres, at det kan konstateres, at der ikke er bortkommet/fjernet sider fra den anvendte protokol, og dette sikres ikke ved den foretagne nummerering, som ikke angiver, hvor mange sider den enkelte forhørsudskrift består af.

Direktoratet har over for arresthuset tilkendegivet, at den foretagne nummerering for fremtiden bør suppleres med fortløbende paginering af de enkelte sider.

...”

Alle forhørene er udfærdiget på særskilte sider og skrevet på maskine (computer). Det fremgår tillige af kopierne at der har været anvendt en hullemaskine, og jeg går derfor ud fra at de efter forhøret er indsat i ringbind. To af notaterne fylder mere end én side. Øverst på siden er der skrevet et nummer – i et tilfælde to numre. Dette nummer/disse numre svarer som nævnt til den underliggende rapports nummer. Herudover er forhørsnotaterne nederst på siden fortløbende pagineret således at forhørsudskrift nr. 11 har side 9, og forhørsudskrift med nr. 16/17 har side 15 og 16. For så vidt angår forhørsudskrift nr. 12 der er på to sider, går jeg ud fra at der ved en skrivefejl er anført side 11 før side 10. Der er således så vidt ses ikke tale om både nummerering og paginering, men umiddelbart fremstår det som om der er tale om begge dele.

Jeg har ingen bemærkninger til at der anvendes såvel nummerering som fortløbende paginering af forhørsnotaterne.

Såfremt nummereringen henviser til de underliggende rapporter, bør det efter min opfattelse fremgå at nummeret øverst på siden henviser hertil og ikke er en fortløbende nummerering.

Da der i øvrigt anvendes fortløbende paginering, foretager jeg ikke mere vedrørende dette.

Hvis en side ikke udfyldes helt, skal det ifølge vejledningen markeres med en lodret streg fra sidste sætning og siden ud med henblik på at sikre at det kan konstateres at der ikke efterfølgende er føjet noget til et færdigt notat.

Der er foretaget en sådan markering i de sager hvor en side ikke er udfyldt helt.

Efter vejledningens pkt. 10, skal dato for indberetningen tydeligt fremgå af protokollen.

Desuden skal der fremgå oplysninger om øvrige dokumenter der fremlægges til protokollen.

I alle forhørsudskrifterne er datoen for indberetningen angivet. Der er ikke angivet andre dokumenter, og jeg går derfor ud fra at der ikke har været fremlagt andre dokumenter til protokollen.

Det fremgår endvidere af vejledningens pkt. 10, og nu også direkte af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, 6. pkt., at det i forhørssager skal fremgå af protokollen om den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring. Hvis den indsatte ikke kan eller vil godkende gengivelsen af sin forklaring og angiver

en grund hertil, skal denne ifølge vejledningen også fremgå af protokollen.

Det er i 5 tilfælde umiddelbart efter ”Indsattes forklaring” anført at indsatte har godkendt gengivelse af sin forklaring. I ét tilfælde (forhørsudskrift nr. 13, side 12) er det anført at ”Inds. godkendte referat..”.

Selvom der heller ikke her, jf. det anførte under pkt. 8.1.6., er tvivl om at der sigtes til den indsattes godkendelse af gengivelsen af sin egen forklaring, vil det efter min opfattelse være rigtigst at anføre dette. Da der alene er tale om et enkelt tilfælde, foretager jeg ikke videre vedrørende dette forhold.

Derudover skal det med angivelse af navn og titel fremgå hvem der har udarbejdet indberetningen, og i forhørsager hvem der har været vidne til forhøret. Protokollen skal underskrives af forhørslederen.

I alle forhørsnotaterne er det angivet hvem der indberettede forholdet, og navn og titel på vidnet er desuden angivet. Forhørsnotaterne er endvidere alle underskrevet af forhørslederen.

Efter vejledningens pkt. 10, 7. afsnit, skal vidnets godkendelse af protokollens indhold endvidere fremgå af protokollen, f.eks. ved at den pågældende underskriver protokollen.

I 5 af 6 tilfælde er protokollen tiltrådt af vidnet med vidnets underskrift. For så vidt angår forhørsnotat nr. 14, fremgår det imidlertid ikke om vidnet har godkendt protokollens indhold.

Jeg går ud fra at det skyldes en enkeltstående fejl at det ikke ved underskrift eller på anden måde er angivet at forhørsnotat nr. 14 er godkendt af den ansatte der overværede forhøret, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold.

8.1.7.2. Indholdet af notatet

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, skal notat (som det fremgår af citatet af bestemmelsen under pkt. 8.1.3.) indeholde en gengivelse af hvad der er indberettet (nr. 1), oplysning om hvilke bestemmelser der er overtrådt (nr. 2), oplysning om afgørelsen (nr. 3), oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte (nr. 4), oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (nr. 5), og oplysning om hvornår fristen for at indgive klage udløber (nr. 6). Bestemmelsen gælder både for § 6- og § 7-sagerne.

I alle 6 forhørssager er indholdet af den underliggende rapport gengivet (jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 1). For så vidt angår oplysning om hvilke bestemmelser der er overtrådt, er det i 5 ud af 6 sager i det indledende afsnit anført at indsatte er indberettet for overtrædelse af straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 4 og 5, (forhørssag nr. 11, 12, 13 og 16/17) og straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 2 (forhørssag nr. 14).

Jeg henleder arresthusets opmærksomhed på at § 67 kun har et stk. der er opdelt i 6 numre. Jeg går ud fra at arresthuset fremover vil være opmærksom på dette.

Bestemmelsen i § 67, nr. 2, hvorefter den indsatte kan ikendes en disciplinærstraf ved udeblivelse, undvigelse eller forsøg herpå, indeholder både retsgrundlaget for den overtrådte bestem-

melse (udeblivelsen mv.) og for sanktionen. De øvrige bestemmelser indeholder derimod alene retsgrundlaget for ikendelsen af disciplinærstraf, jf. desuden nedenfor. Bestemmelserne indeholder med andre ord ikke bestemmelser der kan overtrædes.

Det er således forkert at henvise til blandt andet § 67, nr. 4 og 5, i forbindelse med angivelse af de overtrådte bestemmelser. Jeg henviser desuden til pkt. 8.1.7.3.

I 3 sager (forhørssager nr. 11, 12 og 13) er der under ”Bevisbedømmelse” henvist til den/de bestemmelse(r) der er anset for overtrådt.

I forhørssag nr. 14 er der indledningsvist og under afgørelsen henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 2.

Jeg har ud over ovenstående bemærkninger om henvisningen til stk. og ikke nr. ingen bemærkninger hertil.

I forhørssag nr. 15 er der ikke henvist til hvilken bestemmelse der er overtrådt.

Det er beklageligt.

I forhørssag nr. 16/17 er der alene henvist til at den indsatte har overtrådt straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 4 og 5.

For så vidt angår besiddelsen af en mobiltelefon, er der ikke som i de øvrige sager vedrørende besiddelse af en mobiltelefon henvist til den bestemmelse i genstandsbekendtgørelsen der er anset

for overtrådt. Da jeg går ud fra at henvisningen til straffuldbyr-
delseslovens § 67, stk. 4, under afgørelsen vedrører besiddelsen
af mobiltelefonen, idet den indsatte er ikendt en bøde på 50 kr.
svarende til de ikendte bøder i forhørssag nr. 11, 12 og 13., er
der desuden ikke for så vidt angår opfordringen til forsøg på
indsmugling henvist til hvilken bestemmelse der er anset for
overtrådt.

Dette er beklageligt.

Der er i alle sager oplysning om afgørelsen (§ 8, stk. 2, nr. 3).

I alle sager er der indledningsvist anført en dato for hvornår for-
høret er afholdt. I forhørssagerne nr. 11, 12 og 13 er der desuden
til sidst i forhørsnotatet anført en dato.

Idet jeg går ud fra at den i forhørssagerne nr. 14, 15 og 16/17 angivne dato for hvornår forhøret er afholdt, er den samme dato for hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende, foretager jeg ikke mere vedrørende dette.

Vedrørende kravet om angivelse af klokkeslættet for hvornår af-
gørelsen er meddelt den indsatte, er der i forhørssagerne 12, 14,
15 og 16/17 indledningsvist anført et tidspunkt for hvornår for-
høret er afholdt. I de 2 øvrige forhørsnotater er der ikke angivet
et klokkeslæt.

Jeg går ud fra at den indsatte i forhørssagerne 12, 14, 15 og 16/17 umiddelbart efter det angivne klokkeslæt for hvornår forhøret er afholdt, er meddelt afgørelsen, og idet jeg går ud fra at arresthuset vil være opmærksom på fremover tillige at angive klokkeslættet for hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte, foretager jeg ikke mere vedrørende dette.

Det fremgår af alle forhørsnotaterne at den indsatte er orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen (§ 8, stk. 2, nr. 5). I forhørssag nr. 11, 12 og 13 er det desuden noteret at den indsatte er orienteret om hvornår fristen for at klage til direktoratet ville udløbe (§ 8, stk. 2, nr. 6).

Straffuldbyrddelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder alene for dømte. Efter denne bestemmelse gælder således ingen klagefrist for afgørelser truffet over for varetægtsarrestanter. Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 1, stk. 2, er reglerne i straffuldbyrddelsesloven og bekendtgørelsen gjort anvendelige for varetægtsarrestanter. Jeg forstår at der ved henvisningen til straffuldbyrddelsesloven sigtes til lovens kapitel 11.

Inden jeg foretager mig mere vedrørende oplysning om klagefrist i forhørssag nr. 11 og 13 der vedrører varetægtsarrestanter, beder jeg direktoratet om en udtalelse herom.

For så vidt angår forhørssag nr. 14, 15, og 16/17 der alle vedrører afsonere, er det beklageligt at der ikke er gjort notat om hvornår klagefristen udløb. Jeg går ud fra at det fremover vil blive noteret.

Ved behandlingen af disciplinærsager efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7 skal der, ud over det i stk. 2 nævnte, gøres notat om nogle yderligere forhold, jf. § 8, stk. 5.

For det første skal der være en gengivelse af de afgivne forklaringer, og disse skal protokolleres mens den der afgiver forklaringen, er til stede, jf. § 8, stk. 5, 1. pkt.

Der er en sådan gengivelse af den indsattes forklaring i alle tilfælde. Den indsattes forklaring ses endvidere at være protokolle-

ret mens den indsatte var til stede, idet det er anført at den indsatte godkendte sin forklaring eller referatet.

I forhørssag nr. 12 har en anden indsat afgivet forklaring der er gengivet i forhørsnotatet. Det fremgår ikke af notat om forklaringen er protokolleret mens denne indsatte var til stede. Kravet om godkendelse af forklaringen, jf. § 8, stk. 5, 6. pkt., (pkt. 8.1.7.1.) gælder ikke i sådanne tilfælde.

Jeg går ud fra at den anden indsatte der har afgivet forklaring i forhørssag nr. 12 var til stede mens hans forklaring blev protokolleret.

For det andet skal det noteres på hvilket grundlag afgørelsen er truffet, jf. bestemmelsens 2. pkt. Det fremgår ikke om der hermed sigtes til såvel det faktiske grundlag, herunder det bevismæssige grundlag, som det retlige grundlag. Jeg har i forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Slagelse anmodet direktoratet om at præcisere hvad bestemmelsen i § 8, stk. 5, 2. pkt., sigter til.

Direktoratet har i en udtalelse af 16. september 2002 oplyst at bestemmelsen er indsat for at præcisere vigtigheden af at bevisbedømmelsen beskrives nærmere i forhørsnotatet.

Arresthuset har i alle notater et afsnit anført som ”Bevisbedømmelse”. Der henvises desuden til pkt. 8.1.7.3.

For det tredje skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til bisidder og aktindsigt.

Der er ikke oplysning herom i nogen af sagerne – hvilket jeg går ud fra skyldes at der ikke har været sådanne begrænsninger.

Endelig skal notatet indeholde en begrundelse, jf. bestemmelsens 4. pkt. Der henvises til det anførte i pkt. 8.1.7.3.

8.1.7.3. Begrundelse

Ifølge bekendtgørelsens § 8, stk. 5, 4. pkt., og vejledningens pkt. 9, skal notatet indeholde ”en begrundelse, der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24”, dvs. de krav der gælder for indholdet af begrundelser for skriftlige afgørelser. Det er i vejledningen anført at en begrundelse for at være fyldestgørende normalt må indeholde en stillingtagen til partens indsigelser hvis de er relevante for afgørelsen (herunder for en strafudmåling). Desuden er det anført at der herudover er en generel pligt til at notere andre faktiske oplysninger der har betydning for sagens afgørelse, jf. offentlighedslovens § 6. I vejledningen anføres herefter:

” ... Formålet med disse regler er, at det altid skal være muligt efterfølgende dels at vurdere afgørelsens indholdsmæssige holdbarhed, dels at se, om de formelle regler er blevet overholdt. Det er derfor vigtigt, at notatet indeholder oplysninger om følgende:

- De faktiske omstændigheder, der er tillagt betydning for afgørelsen, herunder en gengivelse af det indberettede og de afgivne forklaringer. Der skal i notatet foretages en selvstændig gengivelse af de oplysninger, der findes i sagen. Det vil således ikke være korrekt at gengive oplysningerne om de faktiske omstændigheder i sagen alene ved en henvisning til en underliggende rapport.
- Hvad der er anset for bevist og ikke bevist. Bevisbedømmelsen bør angives i forbindelse med angivelsen af de bestemmelser, som den indsatte anses for at have overtrådt, jf. pind 4.
- Hvad der i forbindelse med denne bevisbedømmelse er lagt vægt på.
- Hvilke bestemmelser, der anses for overtrådt, med angivelse af loven, bekendtgørelsen og/eller den interne regel samt ved præcis angivelse af paragraf, stykke, nummer eller litra. I sager om indtagelse af euforiserende stoffer vil en henvisning til lov om euforiserende stoffer uden henvisning til bilaget til bekendtgørelse om euforiserende stoffer være tilstrækkeligt, idet det ikke i alle tilfælde er muligt at fastslå arten af indtagne stoffer.

- Præcis angivelse af hjemlen for den reaktion (straf), som disciplinærsagen resulterer i (lov, bekendtgørelse, intern regel, paragraf, stykke, nummer eller litra).
  - Baggrunden for en eventuel fravigelse af sædvanlig praksis med hensyn til strafudmåling.
- ...”

Det indberettede og den indsatte forklaring er – som nævnt under pkt. 8.1.7.2. – i alle tilfælde gengivet i forhørsnotatet. I et tilfælde er der tillige en gengivelse af en forklaring fra en anden indsat. Der har ikke i øvrigt været afgivet forklaringer af andre end indsatte.

I alle sagerne har den indsatte erkendt det indberettede forhold.

Indsatte erkendelse indebærer at nærmere bevisførelse ikke er fornøden, men der skal fortsat ske en bevisbedømmelse. Det vil dog være tilstrækkeligt at henvise til at den indsatte har erkendt forholdet. I to sager er der henvist til at den indsatte har erkendt forholdet. I de øvrige er der henvist til den indsatte udtalelser eller indsatte forklaring.

Da kravet om at forhørsnotatet indeholder oplysning om hvad der er anset for bevist, og hvad der i bevisbedømmelsen er lagt vægt på, også gælder i de tilfælde hvor den indsatte (fuldt ud) har erkendt det indberettede, bør der efter min opfattelse i sådanne sager udtrykkeligt henvises til at den indsatte har erkendt forholdet. Jeg går ud fra at arresthuset er opmærksom på fremover at anføre dette, og jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

I forhørssagerne vedrørende besiddelse af mobiltelefon er der blandt andet som nævnt henvist til overtrædelse af straffuldbyrdeslovens § 67, stk. 4 og 5, (rettelig nr. 4 og 5), og i forhørs-sag nr. 11, 12 og 13 er der tillige henvist til genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 11.

I straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 4, er det anført at de indsatte (herunder varetægtsarrestanter) kan ikendes disciplinærstraf ved overtrædelse af straffelovgivningen når overtrædelsen tillige indebærer en selvstændig krænkelse af orden og sikkerhed i arresthuset.

Det er ikke strafbart at være i besiddelse af en mobiltelefon, men med hjemmel i straffuldbyrdelseslovens § 36, stk. 2, og § 67, nr. 5, samt retsplejelovens § 776, 1. pkt., har justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen) i § 2, stk. 1, nr. 11, i bekendtgørelse nr. 370 af 17. maj 2001 om indsattes adgang til at medtage, besidde og råde over egne genstande og penge i kriminalforsorgens institutioner (genstandsbekendtgørelsen) bestemt at mobiltelefoner ikke kan udleveres til de indsatte. Efter § 21, stk. 2, i denne bekendtgørelse kan indsatte ikendes disciplinærstraf for overtrædelse af blandt andet § 2. Efter straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 5, kan indsatte ikendes disciplinærstraf for overtrædelse af regler fastsat af justitsministeren, når det i reglerne er bestemt at overtrædelse kan medføre disciplinærstraf. De indsatte kan derfor ikendes en disciplinærstraf for besiddelse af mobiltelefoner.

Ud over at henlede arresthusets opmærksomhed på ovenstående vedrørende straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 4, og bortset fra at henvisningen for at være helt korrekt skulle have været angivet som genstandsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 11, har jeg ingen bemærkninger til henvisningen til de overtrådte bestemmelser i disse sager.

I forhørsag nr. 11, 12, 13 og 16/17 (for så vidt angår forholdet vedrørende besiddelse af mobiltelefon) blev der anvendt disciplinærstraf i form af bøde, og der er i disse sager henvist til

straffuldbyrdelseslovens § 69, stk. 1 og 2, (i forhørssag nr. 16/17 alene stk. 1).

Straffuldbyrdelseslovens § 68-70 indeholder bestemmelser om de disciplinærstraffe der kan anvendes (advarsel, bøde og strafcelle), og om udmålingen heraf mv.

I forbindelse med min inspektion af Arresthuset i Herning har Direktoratet for Kriminalforsorgen udtalt at kravet i den dagældende vejledning om at notatet skal opfylde kravene i forvaltningslovens § 24 til indholdet af en begrundelse, efter direktoratets opfattelse også omfattede gengivelse af reglerne i det dagældende cirkulære, herunder også reglerne om udmålingen af disciplinærstraffen i cirkulærets §§ 2 og 3. Disse regler findes nu i straffuldbyrdelseslovens § 69 (der vedrører udmåling af bøde) og § 70 (der vedrører udmåling af strafcelle). Angivelse af hjemmelsgrundlaget ved disciplinærstraf bør således ske ved henvisning til straffuldbyrdelseslovens § 67 med angivelse af det relevante nummer, jf. §§ 68 og 69 for så vidt angår bøde, og §§ 68 og 70 for så vidt angår strafcelle.

Jeg går ud fra at arresthuset fremover også vil henvise til straffuldbyrdelseslovens §§ 67 og 68 som anført ovenfor.

For så vidt angår henvisningen (i forhørssagerne 11, 12 og 13) til lovens § 69, stk. 2, der vedrører modregning af den ikendte bøde i den indsattes vederlag for beskæftigelse, går jeg ud fra at der er foretaget modregning.

Efter min opfattelse bør det udtrykkeligt anføres hvis der er foretaget modregning. Jeg går ud fra at arresthuset fremover er opmærksom på at anføre dette.

I forhørsag nr. 14 er der som nævnt henvist til overtrædelse af straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 2, (rettelig nr. 2) og derudover til straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 2, 1 og § 68, stk. 4, for så vidt angår hjemlen for reaktionen (betinget strafcelle).

Jeg har ingen bemærkninger hertil.

Derudover er der i denne sag henvist til straffuldbyrdelseslovens § 74, stk. 1 og 2, for så vidt angår spørgsmålet om erstatning.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 74, stk. 1, kan erstatningsbeløb modregnes i den indsattes vederlag for beskæftigelse. Efter stk. 2 fastsætter justitsministeren regler om behandlingen af sager om modregning af erstatningsbeløb. Straffuldbyrdelseslovens § 74 indeholder således ikke selve hjemlen for at pålægge erstatning.

Det er en fejl at arresthuset har henvist til straffuldbyrdelseslovens § 74 med hensyn til hjemlen for erstatning.

I forhørsag nr. 15 er der alene henvist til straffuldbyrdelseslovens § 74.

Det er en fejl, jf. ovenfor.

I forhørsagerne nr. 14 og 15 er der tillige anført et erstatningsbeløb samt størrelsen af det beløb som erstatningen skal afdrages med.

Da arresthuset har fastsat en afdragsordning i disse sager, går jeg ikke ud fra at der er sket modregning, jf. straffuldbyrdelseslovens § 74, stk. 1.

Såfremt der ikke er sket modregning, er det således ikke relevant at henvide til straffuldbyrdelseslovens § 74.

Ud over de allerede nævnte henvisninger (til lovens § 67, stk. 4, og § 69, stk. 1) i forhørsrapport nr. nr. 16/17 er der tillige henvist til straffuldbyrdelseslovens § 55, stk. 4, vedrørende tilbageholdelse af et brev.

Jeg har ingen bemærkninger til henvisningen til § 55, stk. 4. For så vidt angår konfiskation i denne sag henviser jeg til pkt. 8.1.7.6.

8.1.7.4. Vejledning om klageadgang og domstolsprøvelse

Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 5, skal der, som nævnt under pkt. 8.1.7.2., i notatet fra disciplinærsagen gøres notat om at den indsatte er vejledt om muligheden for at klage til justitsministeren. I vejledningens pkt. 18 er det angivet at den indsatte skal vejledes om adgangen til at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111. Denne bestemmelse angiver at der kan klages til justitsministeren (i praksis Direktoratet for Kriminalforsorgen) over ”afgørelser” der træffes af de lokale kriminalforsorgsmyndigheder (jf. § 90, stk. 4). Efter almindelige lovbestemte regler hvorefter der kan klages over en underordnet myndighed til en overordnet myndighed, kan der imidlertid klages til Direktoratet for Kriminalforsorgen også over andre forhold, men de underordnede myndigheder har ikke pligt til på

eget initiativ særskilt at oplyse herom. Som reglerne er formuleret, er der alene pligt til at vejlede om adgangen til at klage over afgørelser hvilket er en ændring i forhold til den tidligere gældende vejledning hvor det var anført at der skulle gives klagevejledning om (både) ”sagens behandling og afgørelse”. Klagevejledningspligten omfatter også afgørelser der meddeles mundtligt. Der er således en videregående pligt til klagevejledning end i forvaltningslovens § 25 hvorefter der kun skal gives klagevejledning ved skriftlige afgørelser der kan påklages (medmindre afgørelsen giver parten fuldt ud medhold).

Det er i vejledningens pkt. 18 samtidig angivet at de indsatte bør opfordres til at sende eventuelle klager til direktoratet via institutionen.

Det skal, som nævnt under pkt. 8.1.7.2., fremgå af notatet i disciplinærsagen hvornår (to-måneders) fristen i straffuldbyrdeslovens § 111, stk. 2, for at indgive klage udløber, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 6.

Selv om det ikke udtrykkeligt fremgår af hverken bekendtgørelsen eller vejledningen, går jeg ud fra at den indsatte (den dømte) i forbindelse med vejledningen om muligheden for at klage til direktoratet tillige skal vejledes om fristen for at klage. Jeg går med andre ord ud fra at den vejledning om ”adgangen til at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen” der er nævnt i vejledningens pkt. 18, også omfatter vejledning om klagefristen. Jeg henviser i den forbindelse også til princippet i forvaltningslovens § 25 hvorefter klagevejledning for skriftlige afgørelse ud over oplysning om klageinstans skal omfatte oplysning om fremgangsmåden ved indgivelse af klage, herunder om eventuel tidsfrist. Virkningen af at der ikke vejledes om fristen, er at den først begynder at løbe fra det tidspunkt hvor der gives vejledning herom.

De indsatte er som tidligere nævnt, i alle forhørssagerne vejledt om adgangen til at klage over afgørelsen til Direktoratet for Kriminalforsorgen. I 3 sager er der desuden notat om hvornår klagefristen for at indgive klage udløber, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 6, og pkt. 8.1.7.2. I forhørssagerne 14, 15 og 16/17 der alle vedrører afsonere, fremgår det ikke om klagevejledningen tillige har omfattet oplysning om klagefristen.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse herom.

For så vidt angår de sager der vedrører varetægtsarrestanter henviser jeg til pkt. 8.1.7.2. ovenfor.

De indsatte ses ikke at være blevet opfordret til at sende en eventuel klage til direktoratet gennem arresthuset. Der er ikke pligt til at anvende denne fremgangsmåde, men den bør anvendes. Der er heller ikke pligt til at gøre notat om hvorvidt de indsatte, hvis denne fremgangsmåde anvendes, er opfordret hertil.

Ud over at henlede arresthusets opmærksomhed på dette forhold, giver det mig ikke anledning til at foretage mig noget.

Hvis der er tale om en afgørelse der er omfattet af lovens § 112, skal notatet, som tidligere nævnt, desuden indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse. Selvom der endnu ikke er truffet endelig afgørelse af direktoratet, skal institutionen allerede i forbindelse med forhøret orientere den indsatte om muligheden for at kræve den endelige administrative afgørelse indbragt for retten til prøvelse.

Efter § 112, nr. 4, kan endelige administrative afgørelser inden 4 uger efter at afgørelsen er meddelt den dømte, af denne kræves indbragt til prøvelse for retten hvis der er tale om en afgørelse efter § 73 om konfiskation af genstande eller penge hvis værdi overstiger det almindelige vederlag der udbetales indsatte for en uges beskæftigelse.

Efter § 6, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 372 af 17. maj 2001 om beskæftigelse m.v. af indsatte i kriminalforsorgens institutioner (beskæftigelsesbekendtgørelsen) udbetaler institutionen for beskæftigelse et grundbeløb pr. time, jf. § 27, medmindre der anvendes akkord eller bonus, jf. § 7, stk. 1, og § 12.

Det beløb der blandt andet er nævnt i § 6, stk. 1, fastsættes i en bekendtgørelse om satser for vederlag m.v. til indsatte i kriminalforsorgens institutioner. Beløbene reguleres en gang årligt, første gang den 1. januar 2002. Dette fremgår af beskæftigelsesbekendtgørelsens § 27.

Efter bekendtgørelse nr. 373 af 17. maj 2001 (nu afløst af bekendtgørelse nr. 1009 af 10. december 2001) om satser for vederlag m.v. til indsatte i kriminalforsorgens institutioner udgør det i bekendtgørelsens § 6, stk. 1, nævnte beløb 7,02 kr. (grundbeløb).

I forhørs sag nr. 16/17 er der truffet afgørelse om konfiskation af en mobiltelefon efter straffuldbyrdslovens § 73, stk. 3.

Jeg anmoder arresthuset om en udtalelse om hvorvidt arresthuset har overvejet om sagen er omfattet af straffuldbyrdslovens § 112, nr. 4.

8.1.7.5. Oplysning til den indsatte om politianmeldelse

Efter vejledningens pkt. 11, sidste afsnit, skal den indsatte orienteres om en eventuel politianmeldelse. Der skal gøres notat om denne orientering enten i den indsattes personjournal eller i forhørsprotokollen.

Der er ikke i nogen af sagerne indgivet politianmeldelse.

8.1.7.6. Konfiskation

Regler om konfiskation over for afsonere findes i straffuldbyrdeslovens § 73, Justitsministeriets (Direktoratet for Kriminalforsorgen) bekendtgørelse nr. 386 af 17. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation og Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære nr. 92 af 16. maj 2001 om behandlingen af sager om konfiskation i kriminalforsorgens institutioner. Procedurereglerne i disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 5-9 finder også anvendelse ved konfiskation, jf. konfiskationsbekendtgørelsens § 1, stk. 1. Kapitel 12 i disciplinærstrafvejledningen omhandler bl.a. konfiskation.

For varetægtsarrestanter findes reglerne om konfiskation i retsplejelovens § 931, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 850 af 27. oktober 1993 om udenretlig vedtagelse af konfiskation. Kompetencen til at træffe bestemmelse om konfiskation over for varetægtsarrestanter ligger hos politiet/anklagemyndigheden, men varetægtsarrestanten kan til arresthuset aflevere en erklæring om udenretlig vedtagelse af konfiskation som så videresendes til anklagemyndigheden, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 14. Hvis varetægtsarrestanten ikke vil afgive en sådan erklæring, skal den pågældende genstand afleveres til politiet til videre be-

handling i medfør af retsplejelovens almindelige regler om beslaglæggelse mv. (som findes i lovens kapitel 74).

Er der tale om genstande eller penge som ikke er omfattet af bekendtgørelsen om udenretlig vedtagelse af konfiskation, er der ikke hjemmel til at konfiskere genstanden eller pengene hos varetægtsarrestanten, uanset at der er tale om genstande eller penge som er ulovligt indført, erhvervet, tilvirket eller søgt indsmuglet i institutionen, jf. vejledningens pkt. 14, 2. afsnit. I så fald må genstanden eller pengene i stedet opbevares af institutionen i overensstemmelse med genstandsbekendtgørelsen eller, hvis der indgives anmeldelse om strafbart forhold til politiet, afleveres til politiet.

Der er alene tale om konfiskation i forhørsrapport nr. 16/17 hvor der er henvist til straffuldbyrdelseslovens § 73, stk. 3.

Jeg har ingen bemærkninger til denne henvisning.

8.1.7.7. Kompetence

Efter straffuldbyrdelseslovens § 67, stk. 1, kan en indsat af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, ikendes disciplinærstraf.

I alle sagerne er forhøret afholdt og afgørelse truffet af en overvagtimester eller af arrestforvareren. Jeg forstår at overvagtimesteren og arrestforvareren ved delegation har fået tillagt kompetencen til at behandle disse sager og herunder træffe afgørelse om disciplinærstraf.

I pkt. 2 i vejledning nr. 91 af 16. maj 2001 (nu afløst af vejledning nr. 70 af 5. juli 2002) – disciplinærstrafvejledningen – er det anført at institutionens leder ved delegation af kompetencen til behandling af disciplinærsager ”bør inddrages under behandlingen af sagen, hvis der i den konkrete sag er tvivl om, hvad der kan anses for bevist og ikke bevist, eller om, hvilke bestemmelser der kan anses for overtrådt...”. Det er videre anført at det ”forudsættes ..., at institutionens leder løbende fører tilsyn med behandlingen af disciplinærsager”.

I en af forhørssagerne (nr. 16/17) er der vedrørende underretning af arrestforvareren og arrestinspektøren blandt andet henvist til ”den interne kompetencefordeling”.

Jeg beder arresthuset om oplysning om hvorvidt der internt (skriftligt) er fastsat retningslinjer for udøvelsen af disciplinærmyndigheden. I bekræftende fald beder jeg om kopi heraf. Jeg beder endvidere om at få oplyst hvilket tilsyn institutionens leder fører med disciplinærstrafområdet.

Det fremgår i øvrigt af ovennævnte sag (forhørssag nr. 16/17) at underretningen af arrestforvareren og arrestinspektøren desuden er sket i henhold til straffuldbyrdelseslovens bestemmelse, men det fremgår imidlertid ikke hvad der er sket underretning om og i henhold til hvilken bestemmelse i straffuldbyrdelsesloven dette er sket.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse dette.

8.2. Udgangssager

8.2.1. Lidt om sagerne og retsgrundlaget

Som jeg har nævnt under pkt. 8, modtog jeg i forbindelse med inspektionen sager om 13 tilladelser til udgang i form af en kopi af udgangsbeviset.

Reglerne om udgang til indsatte findes i straffuldbyrdelseslovens § 46-49 og fandtes på tidspunktet for de trufne afgørelser i bekendtgørelse nr. 375 af 17. maj 2001 om udgang til indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner (udgangsbekendtgørelsen). De nugældende regler findes i bekendtgørelse nr. 110 af 4. marts 2002 om udgang til indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner. Direktoratet har i fortsættelse af førstnævnte bekendtgørelse udsendt et cirkulære (nr. 79 af 16. maj 2001) om behandling m.v. af sager om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner og en vejledning (nr. 80 af 16 maj 2001) omtalt som udgangsvejledningen. Denne vejledning er nu erstattet af vejledning nr. 19 af 28. februar 2002. For så vidt angår varetægtsarrestanter, findes reglerne i § 24 i Justitsministeriets bekendtgørelse af 12. september 1978 om ophold i varetægtsfængsel og i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 13. september 1978 om udgang til varetægtsarrestanter. Udgangsbekendtgørelsen indeholder endvidere bestemmelser vedrørende varetægtsarrestanter der i medfør af retsplejelovens § 777 er anbragt i en institution for personer der udstår fængselsstraf eller forvaring. Reglerne om øvrige varetægtsarrestanter findes i cirkulære nr. 160 af 13. september 1978 om udgang til varetægtsarrestanter.

Da afgørelserne er truffet efter den tidligere gældende udgangsbekendtgørelse, er det reglerne i denne bekendtgørelse der er henvist til i det følgende.

I straffuldbyrdelseslovens § 46 er formålene hvortil der kan gives udgang, og visse generelle forudsætninger for at en indsat kan få tilladelse til udgang, fastsat. Det fremgår således af bestemmelsen at udgangsformålet skal være rimeligt begrundet i uddannelsesmæssige, arbejdsmæssige, behandlingsmæssige, familiemæssige eller andre personlige hensyn (stk. 1, nr. 1). Tilladelse til udgang forudsætter samtidig at fare for misbrug ikke foreligger (stk. 1, nr. 2), og at hensynet til retshåndhævelsen ikke i øvrigt taler imod udgangstilladelsen (stk. 1, nr. 3). I straffuldbyrdelseslovens § 47 er det fastsat at tilladelse til udgang gives for et bestemt tidsrum der medregnes til straffetiden, og lovens § 48 regulerer de vilkår der skal og kan fastsættes for tilladelse til udgang. § 49 omhandler adgangen til at tilbagekalde tilladelse til udgang og ændring af udgangsvilkårene.

Udgangsformerne er nærmere reguleret i afsnit II, kapitel 8-12, i udgangsbekendtgørelsen. Udgang gives således blandt andet i form af regelmæssig udgang (ofte benævnt som weekendudgang/-orlov), udgang med henblik på beskæftigelse hos arbejdsgiver eller deltagelse i undervisning (frigang), udgang til udflugter og udgang til særlige formål – f.eks. i forbindelse med pårørendes alvorlige sygdom eller død, vigtige familiebegivenheder og til varetagelse af påtrængende personlige interesser.

Udgang gives på en række standardvilkår som f.eks. at den indsatte ikke begår strafbart forhold, at den indsatte følger den fastlagte rejseplan og ikke skifter opholdssted uden forud indhentet tilladelse og ved tilbagekomsten ikke møder i påvirket tilstand (straffuldbyrdelseslovens § 48, stk. 1, og udgangsbekendtgørelsens § 11). Udgang kan endvidere gives på vilkår som findes formålstjenlige for at undgå misbrug, som f.eks. at den indsatte ledsages af personale fra institutionen og ikke nyder alkohol under hele udgangen eller umiddelbart før og under rejsen (straffuldbyrdelseslovens § 48, stk. 2, og udgangsbekendtgørelsens § 12).

Der er i reglerne fastsat nogle tidsmæssige betingelser for at indsatte der udstår straf i hhv. åben eller lukket institution, blandt andet kan få regelmæssig udgang (udgangsbekendtgørelsens §§ 36-37). De tidsmæssige betingelser angår hovedsageligt straffens længde og den (brøk)del som den indsatte har afsonet af sin straf. Tilsvarende betingelser kræves ikke for at give udgang af mindre tidsmæssig udstrækning såsom udgang til visse særlige formål (udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 1). I visse tilfælde skal den politimester (Politidirektøren i København) der har behandlet straffesagen, høres før afgørelsen træffes. I visse tilfælde skal endvidere Rigsadvokaten og/eller socialforvaltningen i den indsattes bopælskommune høres. I tilfælde af uenighed mellem politimesteren (Politidirektøren i København) og institutionen træffes afgørelsen af Direktoratet for Kriminalforsorgen (udgangsbekendtgørelsens § 7).

8.2.2. Udgangsbeviset

Til indsatte der får udgang uden ledsagelse, udleveres et udgangsbevis, jf. udgangsbekendtgørelsens § 29.

Som nævnt ovenfor har jeg modtaget tilladelserne til udgang i de 13 sager i form af et udgangsbevis.

Det fremgår af udgangsbevisets tekst at den indsatte skal have beviset på sig under udgangen. Formålet med at tilladelsen udfærdiges skriftligt, er blandt andet at udstyre den indsatte med et bevis for lovligheden af opholdet uden for arresthusets område i det tidsrum som udgangstilladelsen omfatter.

Som overskrift på udgangsbeviset er der angivet følgende: ”Udgangstilladelse i henhold til udgangsbekendtgørelsens § ...”. Derudover indeholder udgangsbeviset blandt andet den indsattes navn, cpr.nr., tidsrummet for udgangen, formålet med udgangen og vilkårene for udgangen.

I 8 af de 13 sager er udgangstilladelsen ifølge overskriften givet i henhold til udgangsbekendtgørelsens § 35 og i de resterende 5 tilfælde i henhold til § 31. For så vidt angår de 4 af de 5 tilladelser der er givet i henhold til § 31, er det tillige nærmere angivet i henhold til hvilket stk. og nr. tilladelsen er givet (stk. 1, nr. 1 og 2).

Det anførte i rubrikkerne vedrørende tidsrummet for udgangen og formålet med udgangen er i de fleste af sagerne imidlertid ikke umiddelbart i overensstemmelse med overskriften. Blandt andet i sagerne dateret den 22. og 26. november 2001, samt den 10. og 12. december 2001 er der vedrørende udgang til tandlægebesøg, underskrivning af lejekontrakt og konsultation hos læge i overskriften henvist til udgangsbekendtgørelsens § 35. I sagerne dateret den 13. og 31. december 2001 er der vedrørende udgang til besøg hos henholdsvis en onkel og en nevø henvist til udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 1, nr. 1 og 2.

Jeg anmoder arresthuset om en udtalelse om i henhold til hvilke bestemmelser de tilladte udgange er givet. I den forbindelse anmoder jeg desuden arresthuset om at oplyse om arresthuset i de sager hvor der er givet tilladelse til besøg hos en bestemt person fra fredag eftermiddag til søndag aften, er tale om tilladelse til regelmæssig udgang, jf. straffuldbyrdelseslovens § 38, stk. 1.

8.2.3. Sagsbehandlingsregler og begrundelse

Kapitel 6 i udgangsbekendtgørelsen indeholder særlige sagsbehandlingsregler vedrørende spørgsmålet om udgang.

Efter § 25, stk. 1, skal institutionen snarest meddele den indsatte en afgørelse om tilladelse til udgang. Samtidig vejledes den indsatte udførligt om afgørelsens betydning, herunder om forståelsen af de fastsatte vilkår og om virkningen af vilkårsovertrædelser, jf. §§ 11-12 og 22-23.

Ifølge § 25, stk. 2, skal der gøres notat om begrundelsen for afgørelsen og om tidspunktet for den i stk. 1 nævnte meddelelse og vejledning.

§ 26 vedrører de sager hvor institutionen afslår at give tilladelse til udgang. Det fremgår således af bestemmelsens stk. 1, at afslår institutionen at give tilladelse til udgang, skal der gøres notat om den trufne afgørelse. Notatet skal endvidere indeholde en begrundelse for afgørelsen. Begrundelsen skal opfylde kravene til en begrundelse i forvaltningslovens § 24, samt oplysning om 1) hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte, 2) at den indsatte er orienteret om begrundelsen for afgørelsen, 3) hvornår fristen for at indgive klage til justitsministeren udløber, jf. straffuldbyrdeslovens § 111, stk. 2 og 4) at den indsatte er vejledt om muligheden for at klage til justitsministeren og om fristen for at indgive klage.

Forvaltningslovens §§ 22 og 24 er sålydende:

” ...

§ 22. En afgørelse skal, når den meddeles skriftligt, være ledsaget af en begrundelse, medmindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold.

...”

” ...

§ 24. En begrundelse for en afgørelse skal indeholde en henvisning til de retsregler, i henhold til hvilke afgørelsen er truffet. I det omfang, afgørelsen efter disse regler beror på et administrativt skøn, skal begrundelsen tillige angive de hovedhensyn, der har været bestemmende for skønsudøvelsen.

Stk. 2. Begrundelsen skal endvidere om fornødent indeholde en kort redegørelse for de oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen.

Stk. 3. Begrundelsens indhold kan begrænses, i det omfang partens interesse i at kunne benytte kendskab til denne til varetagelse af sit tarv findes at burde vige for afgørende hensyn til den pågældende selv eller til andre private eller offentlige interesser, jfr. § 15.

...”

I 10 af de 13 sager er tilladelsen til udgang givet på særlige vilkår.

Jeg har i forbindelse med min inspektion den 21. november 2000 af Arresthuset i Kalundborg blandt andet anført følgende om spørgsmålet om begrundelse i forbindelse med tilladelse til udgang (min endelige rapport af 22. juni 2001):

”I alle de sager hvor der er givet tilladelse til udgang, er tilladelsen meddelt skriftligt. Som det fremgår af afgørelsens tekst, er formålet med at tilladelsen udfærdiges skriftligt bl.a. at understøtte den indsatte med et bevis for lovligheden af opholdet uden for arresthusets område i det tidsrum som udgangstilladelsen omfatter. Det forhold at udgangstilladelsen meddeles skriftligt, medfører imidlertid også at afgørelsen om udgang – i det omfang den pågældende ikke fuldt ud har fået medhold, jf. forvaltningslovens § 22 – må opfylde de almindelige regler om begrundelse i lovens § 24.

I 14 sager blev tilladelse til udgang givet på særlige vilkår – typisk i form af vilkår om ikke at indtage alkohol eller euforiserende stoffer.

Ansøgningen om udgang kan således i 14 af de 34 sager ikke anses for fuldt ud at være blevet imødekommet, og afgørelserne i disse sager skulle derfor have indeholdt en begrundelse for de særlige vilkår der er knyttet til tilladelsen.

Jeg er opmærksom på at tilladelserne – også de tilladelser som er givet på standardvilkår – indeholder følgende passus som er underskrevet af den udgangssøgende:

’Jeg erklærer herved at være indforstået med ovennævnte vilkår for min udgang og forpligter mig til ved tilbagekomsten at medbringe denne udgangstilladelse. Jeg er i øvrigt indforstået med de gældende regler om udgang.’

Forvaltningslovens begrundelseskrav er ikke udelukkende foreskrevet af hensyn til partens interesse i at få en orientering om baggrunden for afgørelsen, men også (bl.a.) for at skabe en vis garanti for afgørelsens rigtighed. Ombudsmanden har i forbindelse med behandlingen af en tidligere sag udtalt at det må anses for udelukket at forvaltningslovens kapitel 6 kan fraviges ved aftale mellem myndigheden og den pågældende part (Folketingets Ombudsmands beretning for året 1990, s. 27 f med henvisning).

Den omstændighed at den der søger om udgangstilladelse, erklærer sig indforstået med at der er stillet særlige vilkår for at imødekomme den pågældendes ansøgning, har derfor ikke den konsekvens at begrundelseskravene bortfalder helt eller delvist.”

Ansøgningen om udgang kan således i de 10 sager hvor der er givet tilladelse til udgang på særlige vilkår, ikke anses for fuldt ud at være imødekommet, og afgørelserne i disse sager bør derfor indeholde en begrundelse for de særlige vilkår der er knyttet til tilladelsen. Jeg går ud fra at afgø-

relserne som følge af at ansøgningen om udgang ikke kan anses for fuldt ud imødekommet, desuden skal opfylde de samme begrundelseskrav som nævnt i udgangsbekendtgørelsens § 26, stk. 1, nr. 1-4.

Da jeg ikke har modtaget notater om udgangssagerne, kan jeg ikke se om sagerne er behandlet i overensstemmelse med ovenstående.

Jeg anmoder derfor arresthuset om at sende mig en kopi af de notater som jeg går ud fra er udfærdiget i henhold til udgangsbekendtgørelsens særlige sagsbehandlingsregler.

8.2.4. Høring af anklagemyndigheden

Som nævnt ovenfor under pkt. 8.2.1., skal institutionen inden der gives tilladelse til udgang til indsatte som udstår straf eller forvaring, i visse tilfælde indhente en udtalelse fra den politimester (Politidirektøren i København) der har behandlet straffesagen. Det drejer sig f.eks. om udgang til indsatte der i den seneste sag eller tidligere er dømt for nærmere opregnet farlig kriminalitet såsom forsætlig brandstiftelse, grovere volds- eller sædelighedsforbrydelse eller røveri. Tilsvarende gælder blandt andet i en række andre tilfælde hvor den indsatte har begået kriminalitet af ikke bagatelagtig karakter under undvigelse, udgang eller udeblivelse fra udgang, eller hvor den indsatte hurtigt recidiverer. Reglerne om høring fremgår af udgangsbekendtgørelsens kapitel 4.

For så vidt angår udgang til varetægtsarrestanter forudsætter en eventuel tilladelse til udgang et samtykke fra den politimester som har behandlet straffesagen.

De 13 udgangsbeviser indeholder ikke oplysninger om arten af den indsattes kriminalitet eller oplysninger om hvorvidt den indsatte var afsoner eller varetægtsarrestant på det tidspunkt da udgangen fandt sted.

Jeg beder arresthuset om en udtalelse om hvorvidt der i nogen af sagerne har været foretaget hørings af anklagemyndigheden før der blev givet tilladelse til udgang.

8.2.5. Udgangsdokumentation

Efter udgangsbekendtgørelsens § 35, stk. 3, skal der i forbindelse med hver enkelt udgang for at besøge bestemte personer indhentes bekræftelse fra vedkommende på at besøget kan finde sted. Efter udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 6, er det endvidere i almindelighed en forudsætning for udgang til de særlige formål som § 31 angår at den indsatte tilvejebringer fornøden dokumentation for de omstændigheder der begrundes udgangen.

Jeg beder arresthuset om en udtalelse vedrørende ovennævnte dokumentationskrav og om udlån af eventuelt yderligere materiale der kan belyse sagernes behandling.

8.2.6. Kompetence

Reglerne om kompetence til at tillade udgang til indsatte i arresthusene (Københavns Fængsler) fremgår af kapitel 2 i udgangsbekendtgørelsen. Efter bekendtgørelsens § 6, stk. 1, kan institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, tillade udgang efter reglerne i afsnit II til indsatte der udstår fængsel i under 8 år. Er der ved valg af afsoningsinstitution truffet afgørelse om at straffen skal fuldbyrdes i et lukket fængsel, afgøres spørgsmålet om udgang efter reglerne i kapitel 9-11 efter forudgående drøftelse med det pågældende fængsel, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2.

Jeg beder arresthuset oplyse om der er sket delegation af kompetencen vedrørende behandling af udgangssagerne. I bekræftende fald beder jeg arresthuset om oplysning om hvorvidt der internt er fastsat retningslinjer for denne kompetencefordeling. Jeg beder desuden om at få oplyst hvilket tilsyn institutionens leder fører med udgangsområdet.

9. Opfølgning

Jeg beder arresthuset om at sende de udtalelser som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

10. Underretning

Denne rapport sendes til arresthuset, Politimesteren i Sønderborg, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i arresthuset.

Lennart Frandsen
Inspektionschef